

TAMMELA VASU 2022

PAIKALLINEN

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Varhaiskasvatussuunnitelma koostuu

Valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista ja

paikallisesta Tammela Vasusta 2019, joka on päivitetty 2020 ja 2022.

TAMMELA

www.tammela.fi

Paikallisen vasun tehtävä on täydentää valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja kertoa Tammelan varhaiskasvatuksen järjestämisestä.

Lisäksi Tammelan varhaiskasvatusta ohjaavat lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ja ryhmävasut.

SISÄLLYS

1.	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	5
	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	6
2.	Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	8
	Tammelan kunnan arvot.....	10
	Tammelan varhaiskasvatuksen palvelulupaukset	10
	Oppimiskäsitys	11
	Kasvatuksen, opetuksen ja hoidon pedagogisesti painottunut kokonaisuus	12
	Laaja-alainen osaaminen.....	13
	Ajattelu ja oppiminen.....	14
	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	14
	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.....	14
	Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.....	15
	Osallistuminen ja vaikuttaminen	15
3.	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	16
	Oppimisympäristöt	16
	Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	17
	Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyö	17
	Monialainen yhteistyö – neuvola, oppilashuolto, lapsi- ja perhepalvelut	18
	Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen	19
	Henkilöstön välinen yhteistyö	19
4.	Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	21
	Pedagoginen dokumentointi.....	22
	Monipuoliset työtavat	23
	Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä.....	24
	Oppimisen alueet	26
	Kielten rikas maailma	27
	Ilmaisun monet muodot.....	29
	Minä ja meidän yhteisömme	30
	Tutkin ja toimin ympäristössäni	31
	Kasvan, liikun ja kehityn	32

Kieli ja kulttuuri	33
Kieli- ja kulttuuriryhmät sekä kaksikielisen varhaiskasvatus	33
5. Lapsen tuki	35
Esimerkki tukitoimista	40
Tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet	41
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	42
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa.....	42

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet julkaistiin 18.10.2016 ja sitä on päivitetty vuosina 2018 ja 2022. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (VASU) on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Suunnitelma tukee ja ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Tammelan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ”Tammela Vasu 2022” on laadittu koko kuntaa kattavaksi ja siinä kerrotaan Tammelan varhaiskasvatuksen järjestämistavoista Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi. Tammela vasuun on liitetty kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma ja englannin kielisuihkutuksen opetussuunnitelma. Tammela Vasu on laadittu ensimmäisen kerran 2019 suomenkielisenä ja julkaistu kunnan tiedotuskanavissa sekä varhaiskasvatustyöyksiköissä.

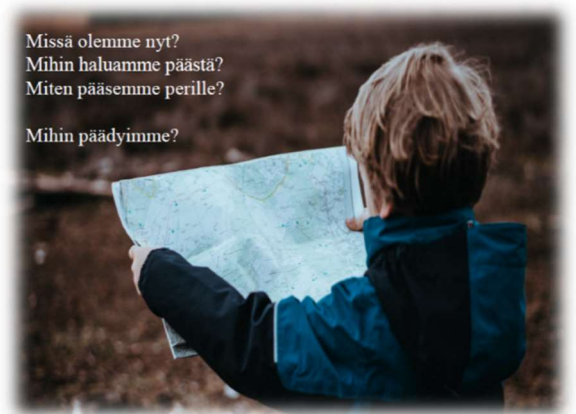
Ensimmäisen Tammela Vasun laadintaan osallistui henkilökunta ja yhteistyötahot sosiaali- ja terveydenhuollosta, seurakunnasta, yksityisestä varhaiskasvatuksesta, liikunta-, kulttuuri-, nuoriso- ja kirjastopalveluista. Vasun laadintaan osallistui sekä lapset että heidän huoltajansa. Lasten kanssa keskusteltiin ja he saivat piirtää ja kuvata arkea. Huoltajien ajatuksia kysyttiin digitaalisella asiakaskyselyllä ja huoltajailloissa. Henkilökunta arvioi varhaiskasvatuksen laatua käyttäen apuna Karvin laatukriteereitä. Tammela Vasun 2020 ja 2022 päivitykseen osallistuivat koko varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilökunta. Ohjausryhmänä toimi varhaiskasvatuksen pedagoginen tiimi. Työskentelyvaiheessa koko henkilökunta perehtyi vasuun ja keskusteli siitä lapsiryhmätiimeissä, yksikössä ja varhaiskasvatuksen Vasu-työryhmissä. Lapset piirsivät unelmien päiväkotia, kertoivat mieluisista leikkipaikoista ja valokuvasivat niitä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Tammelan varhaiskasvatuksessa laaditaan jokaiselle lapsille varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen vasu. Se on asiakirja, suunnitelma, jonka tavoitteena on tukea lapsen mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia sekä tuoda esille henkilöstön toimintatapoja tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, oppimista ja hyvinvointia varhaiskasvatuksessa. Lapsen vasun tekeminen alkaa lapsen ja huoltajien tutustumisella päiväkotiin tai perhepäivähoitoon. Tutustumiskerrat sovitaan huoltajien ja henkilöstön kesken. Huoltaja saa täytettäväksi perustieto- ja aloituskavakkeet, joihin kirjataan lapselle ja perheelle tärkeitä asioita, lapsen arkea sekä odotuksia ja toiveita varhaiskasvatukselle. Tutustumiskäynnillä kaavakkeisiin kirjatut tiedot käydään läpi ja ne ovat henkilöstön luettavissa.

Lapsen vasun laatiminen on monivaiheinen prosessi, johon osallistuvat huoltajan ja lapsen lisäksi lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat työntekijät. Henkilöstö keskustelee etukäteen lapsen vahvuuksista, mielenkiinnon kohteista sekä muista havainnoista lapsen arjessa. Tulevassa vasukeskustelussa tärkeät asiat tuodaan esille huoltajille. Lapsen osallisuutta suunnitelman tekemisessä voidaan toteuttaa havaintojen, keskustelujen, toiminnallisten (mm. äänestykset, tuumaustauot) ja luovien menetelmien (mm.

piirustusten ja erilaisten lapsen tuotosten) muodossa joko ennen keskustelua tai sen yhteydessä. Vasukeskustelussa sekä myös tulo- ja hakutilanteissa huoltajalta saa arvokasta tietoa mm. siitä, millainen lapsi on kotioloissa, lapsen vahvuuksista ja kiinnostuksen kohteista sekä mitä asioita lapsi harjoittelee. Lapsen vasuun kirjataan tavoitteet varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle sekä menetelmät ja keinot tavoitteiden saavuttamiselle. Lapsen vasu on kuin pedagoginen kartta (kuvassa), joka sisältää kysymyksiä, joihin vastataan lapsen vasuprosessissa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettaja ja perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja. Tarpeen mukaan lapsen vasuun osallistuu lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat (mm. varhaiskasvatuksen erityisopettaja, terveydenhoitaja, puhe-, toimintaterapeutti, perhetyöntekijä) tai muut tarvittavat tahot.

Lapsen vasuun kirjatut tavoitteet ja menetelmät tavoitteiden saavuttamiselle kootaan ryhmävasuun, joka ohjaa koko lapsiryhmän toimintaa. Ryhmävasu toimii arjen pedagogisena työvälineenä, jonka avulla toimintaa suunnitellaan, kehitetään, toteutetaan ja arvioidaan lasten yksilöllisistä tarpeista käsin. Ryhmävasussa sovitaan tiimin kesken keskeisistä toimintaan liittyvistä asioista ja pedagogisista käytänteistä lapsen kasvun, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Ryhmävasun laadinnan päävastuu on ryhmän opettajalla.

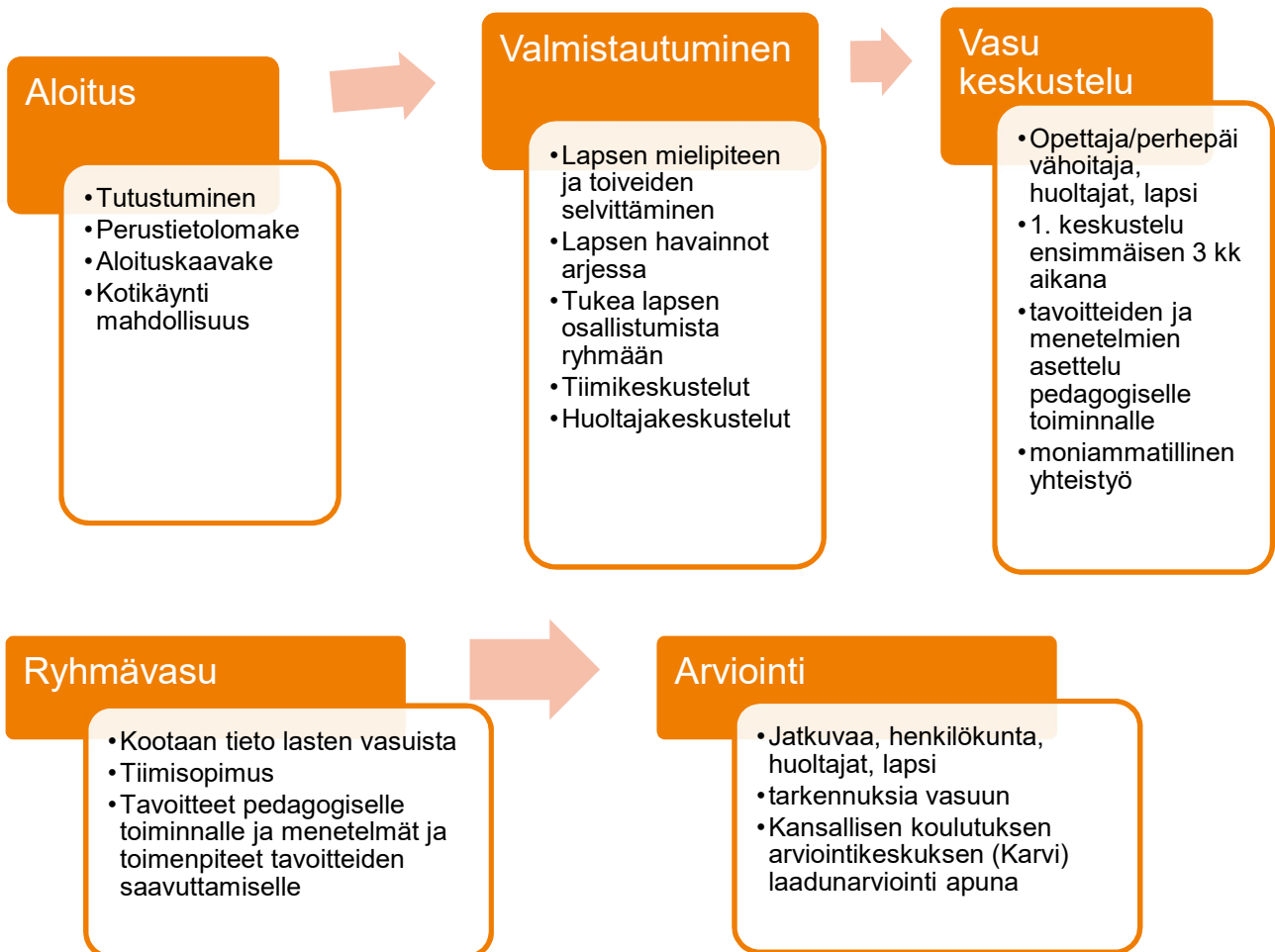

Lapsen vasun toteutumista arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti, vähintään kaksi kertaa toimintakaudessa yhdessä huoltajien, kasvattajien ja lapsen kanssa. Arviointi kohdistuu toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kulkee lapsen mukana (siirryttäessä ryhmästä toiseen) koko varhaiskasvatusajan. Vasu on huoltajien saatavilla ja se tallennetaan kunnan tietojärjestelmään. Lapsen vaihtaessa ryhmää tieto siirtyy työntekijöiden ja huoltajien yhteisellä siirtymävaihekeskustelulla. Lapsen ryhmän opettaja kutsuu koolle lapsen uuden ryhmän opettajan ja huoltajat.

Kun lapsi jää pois varhaiskasvatuksesta, lapsen vasuun pyydetään huoltajien allekirjoitus ja vasu arkistoidaan.

Lapsen vasuprosessi

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Tammelan kunta järjestää varhaiskasvatuspalveluna varhaiskasvatusta, esiopetusta ja avointa varhaiskasvatusta. Kunnassa on yksityisen hoidontuen kuntalisä, jonka avulla asiakas voi ostaa palveluja yksityisiltä palvelun tuottajilta. Tarvittaessa kunta ostaa varhaiskasvatuspalvelun toisesta kunnasta.

Tammelassa järjestetään varhaiskasvatusta viidessä päiväkotiyksikössä ja 10 perhepäivähoitajalla. Päiväkoteja on kaksi: Päiväkoti Taikatassu ja Tammitarhan päiväkoti. Tammitarhan päiväkotiin kuuluu Portaan päiväkodin yksikkö. Esiopetusta järjestetään molemmissa päiväkodeissa.

Tammelan kunta järjestää avoimen varhaiskasvatuksen palveluna kesäleikkikenttätoimintaa. Avointa varhaiskasvatuspalvelua kunnassa järjestää pääsääntöisesti seurakunta, jossa on avoin päiväkerho lapsille ja heidän läheisilleen sekä lasten päiväkerhoja. Lisäksi järjestöillä on kerhotoimintaa.

Tammelassa on järjestetty metsäeskaria vuodesta 2008 alkaen. Toiminta on laajentunut luontoliikuntaeskareilla 2011. Kaikista ryhmistä tehdään retkiä luontoon.

Tammelan varhaiskasvatuksessa aloitettiin englannin kielisuihutus elokuussa 2018. Silloin mukana oli 24 % varhaiskasvatuksen lapsista. Elokussa 2019 toiminta laajeni kaikkiin yksiköihin 4-6-vuotiaille. Mukaan ilmoittautui 77 % kaikista varhaiskasvatuksen 4-6-vuotiaista lapsista. Elokuusta 2021 englannin kielisuihutus vakiintui osaksi esiopetusta kaikille 5-6-vuotiaille. Englannin kielisuihutusta ohjaa Tammelassa kehitetty englannin kielisuihutuksen opetussuunnitelma (liite 2).

Tammela on Suomen UNICEF:n lapsiystävällinen kunta vuodesta 2018 alkaen. Lapsiystävällisen kunnan mallin rakentaminen aloitettiin varhaiskasvatuksessa 2014. Lapsiystävällisen kunnan toimintaan on laadittu lapsivaikutusten arviointi. Lapsiystävällisessä kunnassa tunnustetaan lapsen oikeudet.

Tammelan varhaiskasvatuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä kunnan sisäisten palveluiden kanssa: perusopetus, nuoriso-, kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalvelut sekä tekniset palvelut ja ruoka- ja puhdistuspalvelut. Lapset näkevät päivän aikana erilaisia ammattikuntia ja ovat luonteva osa varhaiskasvatuksen arkea.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tukevat varhaiskasvatuksen toimintaa ja on tärkeä yhteistyökumppani. Tammela kuuluu Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymään (FSHKY), joka järjestää palveluja kuntalaisille. Vuoden 2023 alusta palvelut tuotetaan maakunnallisesti.

Tammelassa on tehty suunnitelma suojaamaan lapsia väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Suunnitelma ohjaa henkilöstöä toimimaan ennaltaehkäisevästi sekä puuttumaan kiusaamiseen ja häirintään välittömästi (liite 1). Tammelassa on käytössä myös Lapset Puheeksi menetelmä (LP-menetelmä). Menetelmän avulla pohditaan yhdessä perheen kanssa perheen vahvuuksia ja haavoittuvuuksia perheiden lähtökohdista.

Varhaiserityiskasvatuksen toimintaa kehitetään, suunnitellaan ja arvioidaan varhaiserityiskasvatuksen tiimissä (Vek-tiimi). Vek-tiimiin kuuluvat varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) ja varhaiserityiskasvatuksen lastenhoitajat. Tiimin tarkoitus on keskustella työtä tukevista menetelmistä ja jakaa osaamista.

Seudullista yhteistyötä tehdään seudun kuntien (Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä) kesken. Tammela on mukana maakunnallisessa varhaiskasvatuksen LOISTO-kehittäjäverkostossa ja liikuntaa lisäävässä LOIKKA-verkostossa. Kuulumme myös valtakunnalliseen Liikkuva varhaiskasvatus (ent. Ilo kasvaa liikkuen) varhaisvuosien liikuntaverkostoon. Lisäksi Tammelasta osallistutaan valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen tapahtumiin ja hankkeisiin.

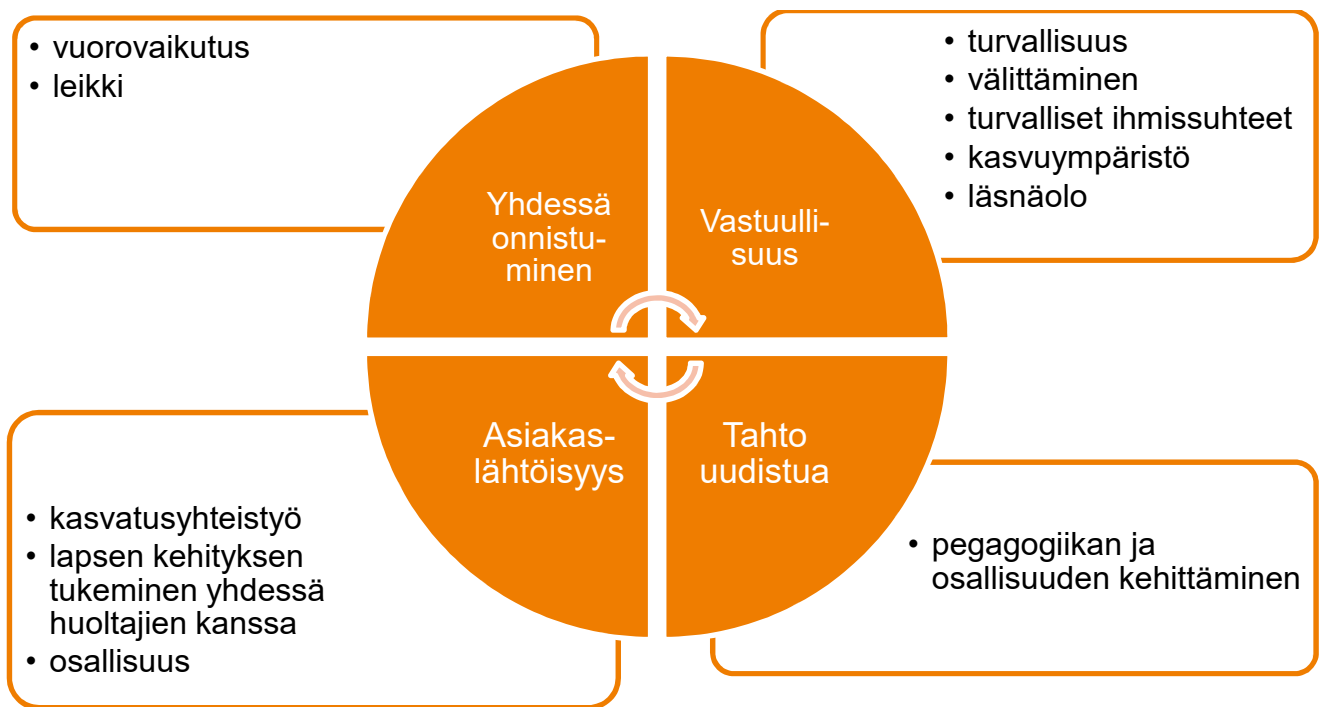

TAMMELA

www.tammela.fi

Tammelan kunnan arvot

Tammelan kunnan arvot, asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, yhdessä onnistuminen ja tahto uudistua, ohjaavat varhaiskasvatuksen toimintaa. Tammelan varhaiskasvatuksessa on tiedusteltu lasten huoltajilta arvoja aikaisemman varhaiskasvatussuunnitelman päivittämisen yhteydessä. Tällöin keskeisimmiksi arvoiksi nousivat: turvallisuus, välittäminen, kasvatusyhteistyö ja leikki. Arvot toteutuvat yhteistyössä henkilökunnan, lasten, huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Tammelan varhaiskasvatuksen palvelulupaukset

Turvallinen toimintaympäristö ja vuorovaikutusilmapiiri

Aikuiset ovat läsnä lasten kanssa.

Työrauha ja työhön keskittyminen.

Arvostava ja hyväksyvä kohtaaminen.

Lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti heidän omaa kehitystään tukien.

Lasten osallisuus

Lapsia kuullaan aidosti ja he saavat osallistua päätöksentekoon heitä itseään koskevissa asioissa. Lapsilla on mahdollisuus kertoa omia ajatuksia asioista.

Lasten tarpeet huomioivaa toimintaa.

Kasvatusyhteistyö

Vanhemmuutta tukevaa avoimuuteen ja luottamuksellisuuteen perustuvaa yhteistyötä perheiden kanssa.

Päivittäin keskustellaan huoltajien kanssa heitä kuunnellen.

Arvoihin perustuva ja suunnitelmallinen työote

Työssä näkyy suunnitelmallisuus sekä sitoutuminen kunnan arvoihin ja linjoihin.

Työntekijät sitoutuvat kehittämään ammatillista osaamistaan ja yhteistyötä.

Asiakasvaikutusten arviointi varhaiskasvatuksessa

Päätöksenteossa pohditaan tarkasti perheiden tarpeet, tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus.

Oppimiskäsitys

Lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Leikin kautta lapsi oppii ja omaksuu tietoa. Tammelan varhaiskasvatuksessa leikkipedagogiikka sekä leikkiympäristöt ovat merkityksellisiä ja niiden pedagoginen merkitys ymmärretään lapsen oppimisessa ja kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa. Tammelassa painotetaan sitä, että lapsella on aikaa leikkiä.

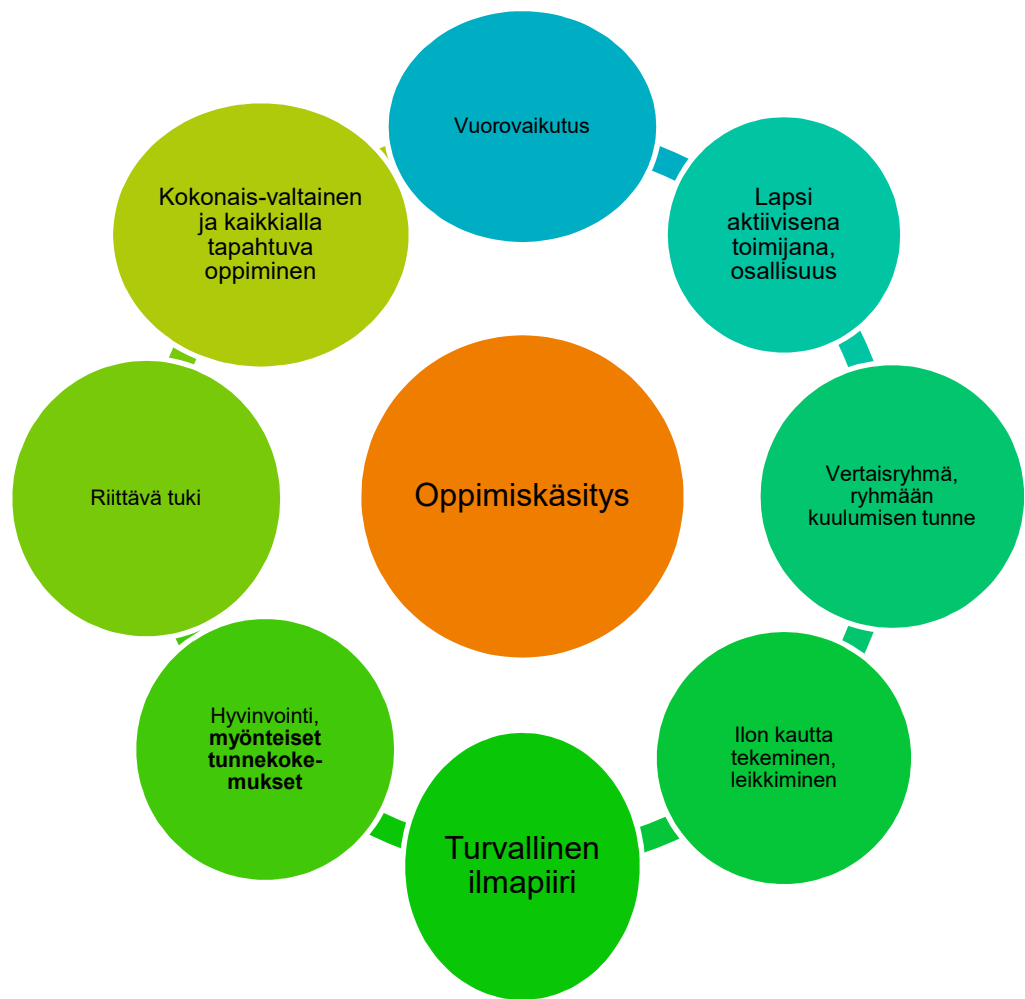
Säännöllinen metsä- ja luontotoiminta sekä luontoliikuntaryhmät tarjoavat luonnollisen ja monipuolisen kasvu- ja oppimisympäristön lapselle. Luonnossa lapsen oppiminen tapahtuu monipuolisesti leikkien, ihmetellen ja tutkien. Tammelassa luonto on lähellä ja se mahdollistaa lapselle oppimisen päiväkodin pihalla sekä lähiympäristössä.

Tammelassa koetaan tärkeäksi myönteisen ja turvallisen ilmapiirin luominen ja ylläpitäminen. Tämä sekä kokemus ryhmään kuulumisesta edistävät lapsen oppimista. Turvallinen ilmapiiri luodaan kuuntelemalla ja havainnoimalla lapsen tarpeita. Jokaista lasta arvostetaan sellaisena kuin hän on ja jokaisessa lapsessa nähdään hyvää.

Tammelan varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä lasten osallisuutta. Osallisuus tarkoittaa sitä, että lapset ovat aktiivisia toimijoita ja ryhmänsä jäseniä. Heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään kuullaan ja huomioidaan, lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä pieniin ratkaisuihin ja valintoihin, sekä tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Osallisuus toteutuu pienissä, toistuvissa arjen hetkissä. Lapsi nähdään yksilönä sekä ryhmän jäsenenä.

Lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa toteutetaan mm. lapsen omalla sivulla vasun liitteenä, missä lapsi kertoo omat kiinnostuksen kohteet, ilot, pelot, taidot ja mitä haluaisi oppia sekä toiveita varhaiskasvatukseen. Osallisuus näkyy myös leikin, leikkiympäristöjen

sekä toiminnan suunnittelussa yhdessä lasten kanssa. Pienten lasten osallisuus toteutuu mm. havainnoinnin kautta.

Kasvatuksen, opetuksen ja hoidon pedagogisesti painottunut kokonaisuus

Koko henkilöstö osallistuu lapsen kasvun, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden toteuttamiseen. Pedagogiset ohjaustilanteet esiintyvät lapsen arjessa keskusteluissa, toiminnassa ja leikissä. Lapsiryhmän tiimeissä henkilökunta keskustelee ja suunnittelee lasten leikkiin, kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon liittyviä asioita huomioiden lasta osallistavat menetelmät. Käytännössä nämä toiminnot nivoutuvat yhteen. Esimerkiksi ruokailutilanteissa toteutuvat kaikki nämä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon osat.

KASVATUS	OPETUS	HOITO
<ul style="list-style-type: none"> • vuorovaikutustaidot • sosiaaliset taidot • erilaisuus ja erilaisuuden hyväksyminen • empatiataidot • arvot, tavat ja normit • moraalit • positiivinen minäkuva ja hyvä itsetunto 	<ul style="list-style-type: none"> • kehittyvät taidot • tunnistaminen • erilaisuus • yksilöllisyys • toisen huomioiminen • ymmärrys • mallintaminen • onnistuminen • kertaaminen, toisto • vuorovaikutus • tutkiminen • leikki 	<ul style="list-style-type: none"> • yksilön huomioiminen • perustarpeisiin vastaaminen • huolenpito • syli ja lämpö • turvallisuus • myönteinen vuorovaikutus

Rakenteet ja ajankäyttö keskustelutilanteille suunnitellaan kauden alussa ja niitä tarkennetaan toimintakauden aikana. Varhaiskasvatuksen esihenkilöt suunnittelevat yksikkökohtaiset rakenteet ja varhaiskasvatuspäällikkö koko varhaiskasvatusta ohjaavat rakenteet. Varhaiskasvatuksen opettaja kantaa vastuun omasta ryhmästään ja huolehtii suunnitteluajan käytöstään. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta, jota pedagoginen johtaminen tukee.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteena on opettaa lasta löytämään itselleen luontainen tapa oppia ja toimia. Laaja-alaisen osaamisen taidot opettavat lapselle tulevaisuudessa tarvittavia taitoja, kuten vuorovaikutustaitoja, luovuutta, ajattelun taitoa ja monialaista osaamista.

Lapselle tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia toimia monipuolisissa ja vaihtuvissa oppimisympäristöissä huomioiden lasten sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot. Työntekijät herättävät lapsen omaa myönteistä ajattelua oppimiseen ja oppimisen ilon kautta. Taitoja opetellaan arjen tilanteissa ja erilaisilla tavoilla laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioiden. Lapsen kanssa keskustellaan hänen vahvuuksistaan ja siitä mitä ja miten hän on oppinut. Lapselle annetaan välitön myönteinen palaute oppimisesta.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen käytännöillä edistetään ja varmistetaan yhdenvertainen ja tasavertainen oppimisen tuki. Inklusiossa lasten erilaisuuksia kunnioitetaan ja otetaan huomioon lasten oikeus erilaisuuteen tukemalla sosiaalista oppimista ja yhteistä tekemistä.

Ajattelu ja oppiminen

Lasten herättämiin kysymyksiin haetaan yhdessä vastauksia. Työntekijä ei anna valmiita vastauksia, vaan antaa tilaa ihmettelulle, oivaltamiselle ja oppimiselle. Luonto on tärkeä oppimisympäristö Tammelassa. Varhaiskasvatuksessa on käytössä säännölliset luontoretket, jotka tukevat osaltaan lapsen fyysistä aktiivisuutta, ajattelua ja oppimaan oppimista. Luonnossa lapsella on mahdollisuus tutkia ja ihmetellä havaintojaan. Työntekijän tehtävänä on rohkaista lapsia toimimaan, kyselemään ja pääättelemään itse asioita. Lasten yhteisissä leikeissä opitaan ajattelu- ja oppimistaitoja. Leikeissä työntekijä on aktiivisesti mukana. Työntekijät toteuttavat tarinallista leikkiä tukemassa lasten mahdollisuutta mielikuvitukseen ja ajattelun kehittymiseen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan vuorovaikutustaitoja sekä itsensä ilmaisua ja kykyä ymmärtää muita. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja niin aikuisilta kuin lapsilta. Tammelan varhaiskasvatuksessa opettelemme hyväksymään ja ymmärtämään kulttuurillista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta toimimalla monenlaisten ihmisten kanssa. Henkilöstö toimii vuorovaikutuksen mallina. Kulttuureihin, kulttuuriympäristöön ja sen merkitykseen tutustutaan oman moninaisen lähiympäristön kautta.

Vuorovaikutuksellisuutta ja paikallista kulttuurin tuntemusta lisätään mm. eri ammatteihin tutustumalla, lapsiryhmän kulttuureihin ja katsomuksiin tutustumalla, lähiympäristössä ja tammelalaisissa kohteissa retkeilemällä mm. kirjastovierailut, kalenterivuoden tapahtumilla ja juhlilla, osallistumalla musiikki ja teatteriesityksiin.

Lasten kanssa harjoitellaan tunne-, ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja, mm. leikkien, pelaten ja teema- ja projektityöskentelyn avulla.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Tammelan varhaiskasvatuksessa luodaan lapselle selkeä ja turvallinen päivärytmi. Toiminnan tavoitteena on itsenäisyyden asteittainen lisääntyminen. Lapsella on mahdollisuus harjoitella rauhassa itsestä huolehtimisen ja arjen taitoja mm. sään mukainen pukeutuminen, omista tavaroista huolehtiminen, ruokailu ja siihen liittyvät toiminnot lasten ikä ja kehitystaso huomioiden. Työntekijä toimii lapsille mallina. Lasta ohjataan ja kannustetaan hyviin käytöstapoihin sekä pyytämään apua tarvittaessa.

Lasten kanssa harjoitellaan kaveritaitoja, opetellaan tunne-, vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja, mm. leikkien, pelaten sekä teema- ja projektityöskentelyn avulla.

Turvataitojen opetteleminen ja osaaminen ohjaa lasta kunnioittamaan omaa ja toisen kehoa, sekä vähentää kiusaamista ja syrjäytymistä. Pienikin oppiminen on iloitsemisen aihe.

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä, luetaan satuja, loruja, kuvitetaan tarinoita ja keskustellaan tarinoista. Lasten kanssa yhdessä tulkitaan ohjeita esim. tekstien, kuvien, eleiden ja viittomien avulla. Työntekijä käyttää pedagogista dokumentointia osallistaen lasta ja lapsiryhmää kokeilemaan ja tuottamaan erilaista viestinnällistä sisältöä.

Lasten kanssa tutustutaan välineistön puitteissa erilaisiin oppimispeleihin ja palveluihin. Tietotekniikan käytöllä tulee olla pedagoginen tarkoitus ja sitä voidaan hyödyntää kaikilla oppimisen alueilla. Teknologiaa hyödynnetään mm. lukemaan opetteluun sopivilla ohjelmilla, asioita nimeämällä ja harjoittelemalla kuvanlukutaitoa. Lasten kanssa harjoitellaan turvallista tabletti-tietokoneen käyttöä mm. mitä internetistä katsotaan ja mikä tieto on turvallista, luotettavaa ja totuudenmukaista. Digiajan kohtuullisen käytön ohjaaminen. Some-kanavien käyttö ei vielä kuulu varhaiskasvatuksen lapsille ikärajojen vuoksi. Oppimisen esteiden poistaminen lasten haasteiden ja kasvun tavoitteiden edistämiseksi (yksilölliset tehtävät).

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Tammelan kunta on Suomen UNICEF:n lapsiystävällistä kunta. Tavoitteena on tuoda lasten oikeuksia tunnetuksi ja lisätä lapsilähtöistä sekä lapsia osallistavaa toimintaa. Lasten kanssa suunnitellaan leikkiympäristöjä ja keskustellaan leikkivälineistä sekä tulevasta toiminnasta. Toiminnan suunnittelu tapahtuu yhdessä lasten kanssa, jolloin lasten osallisuus lisääntyy ja he voivat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Henkilöstö huolehtii, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla kuulluksi sekä osallistua että vaikuttaa.

Leikeissä voidaan opetella yhteistoiminnallisia taitoja. Toimintaa arvioidaan yhdessä lasten kanssa heille soveltuvien menetelmin. Lasten kanssa toteuttava vuorovaikutus on lasta kuulevaa, arvostavaa ja osallistavaa.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Tammelan varhaiskasvatuksessa tavoitteena on lapsilähtöisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen. Pedagogisen toiminnan tavoitteet asetetaan varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tavoitteet asetetaan ryhmävasuun ja tiimisopimukseen. Ryhmävasua ja tiimisopimuksen toimivuutta arvioidaan toimintavuoden aikana lapsiryhmätiimeissä ja perhepäivähoidon aluetiimeissä.

Karvin laadunarviointia käytetään toiminnan arvioinnin välineenä. Karvin laatuindikaattoreiden mukaisesti laaditaan Tammelan varhaiskasvatuksen arviointikohteet ja konkreettiset mittarit toiminnalle, jota arvioidaan lapsiryhmätiimeissä. Varhaiskasvatuksen pedagoginen tiimi arvioi koko varhaiskasvatuksen toimintaa. Johtamisessa painotetaan pedagogista johtamista ja työyhteisöä tukevaa johtajuutta. Johtaja luo toiminnallaan mahdollisuuksia ja edellyttää edistymistä.

Toiminta perustuu avoimuuteen. Lain ohjaamien periaatteiden mukaan toiminnassa mahdollistetaan sellaiset rakenteet ja resurssit, että henkilökunta pystyy tekemään työnsä hyvin, oppimaan uutta ja soveltamaan oppimaansa varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Henkilökuntaa kannustetaan kehittämään uusia työtapoja ja keskustelemaan niistä yhdessä.

Työntekijät osallistuvat lasten leikkeihin leikin ohjaajana, edistäjänä tai havainnoijana. Leikki on keskeinen opetusmenetelmä. Lasten kanssa keskustellaan lapselle merkityksellisistä asioista sekä tuetaan kaveruussuhteita. Lasta kannustetaan kokeilemaan ja olemaan ylpeä omasta osaamisestaan. Lapset ja huoltajat ovat osallisena varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on hyvinvoiva ilmapiiri.

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristö muodostuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta ulottuvuudesta. Päiväkodeissa toteutetaan leikkipedagogiikkaa, jossa oppiminen tapahtuu leikki- ja oppimisympäristöissä. Päiväkodeissa löytyviä leikkiympäristöjä ovat esimerkiksi kotileikki, autoleikki ja rakenteluleikit.

Oppimisympäristöön tutustutaan ja sitä suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä lasten kanssa, jolloin lasten osallisuus toteutuu. Toimintaympäristössä toimitaan pienryhmissä, yksin ja koko ryhmänä. Perhepäivähoidossa lasten oppimisympäristönä on sekä perhepäivähoitajan oma koti että muu ympäristö, jossa perhepäivähoitoryhmä toimii.

Tammelassa käytössä olevia oppimisympäristöjä ja retkeilykohteita ovat esim. lähimetsä, liikuntakeskus, kodat, kirjasto, puistot, päiväkotien sisä- ja ulkotilat, kirkonkylän kohteet, (Torronsuo, Mustiala, Saaren kansanpuisto, Liesjärven kansallispuisto, Eerikkilän urheiluopisto.) Kulttuurikasvatussuunnitelma toimii apuna retkikohteiden sisällön suunnittelussa (Nahkurinverstas, Kirkko, Korteniemi, Mustiala, Saaren kansanpuisto).

Oppimisympäristö rakennetaan lasten vasuihin kirjattujen tavoitteiden mukaan. Inklusiivinen oppimisympäristö mahdollistaa kaikkien lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen. Leikkiympäristö voi olla työntekijöiden rakentamia tarjousia lapsille tai lasten kanssa yhdessä rakennettu leikkiympäristö. Leikkiympäristöt rakennetaan lasten kanssa yhdessä. Lasten kanssa keskustellaan, mitä asioita leikkialueelle voidaan lisätä. Leikkialueita muokataan lasten muuttuvia kehittymisen ja oppimisen tarpeita vastaaviksi läpi toimintakauden. Huoltajille mahdollistetaan tutustuminen oppimisympäristöihin. Oppimisympäristöä arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti.

Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Lapsen varhaiskasvatuspaikan vaihtuessa lähettävä yksikkö on yhteydessä huoltajien suostumuksella uuteen yksikköön. Vanhempien toiveen mukaan mahdollistetaan tarvittaessa siirtopalaveri, jossa ovat mukana vanhempien lisäksi molempien varhaiskasvatustyksiköiden edustajat.

Yleisinä loma-aikoina varhaiskasvatus järjestetään keskitetysti yksiköjä yhdistäen. Auki olevat päiväkodit tiedotetaan ennen toimintakauden alkua. Yhteistyön suunnittelussa huomioidaan sidosryhmät esim. ruoka- ja puhdistuspalvelut, joiden kanssa varhaiskasvatus on tehnyt palvelusopimuksen. Yhteistyötä kehitetään saatujen palautteiden ja kehittämisehdotusten pohjalta.

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyö

Tammelassa vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on luoda yhdessä perheen kanssa lapselle mahdollisimman hyvä ja turvallinen ympäristö oppimiselle, kasvamiselle sekä kehittymiselle lapsen omaan tahtiin. Luottamuksen rakentaminen aloitetaan heti ensimmäisellä tutustumiskäynnillä. Henkilökunnalla on vastuu siitä, että huoltajat tulevat kuulluksi, suhtautuminen ihmisiin on myönteistä ja kunnioittavaa.

Ennen varhaiskasvatuksen alkamista perheet tulevat tutustumaan varhaiskasvatuspaikkaan, tarvittaessa useamman kerran. Perheille järjestetään mahdollisuus perheen niin halutessa työntekijän tekemään kotikäyntiin. Vanhemmat täyttävät lapsesta aloituskaavakkeen ennen

varhaiskasvatuksen aloitusta, josta selviää kasvatushenkilöstölle tärkeää tietoa lapsesta ja hänen tottumuksistaan.

Lapselle laaditaan yhdessä perheen ja henkilöstön kanssa varhaiskasvatussuunnitelma vuosittain, jossa pohditaan yhdessä lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Huoltajat kirjaavat lapsen ajatuksia varhaiskasvatussuunnitelmaan erillisellä liitteellä. Yhteisiä keskusteluja käydään tarpeen mukaan vuoden aikana. Tammelassa tarjotaan myös mahdollisuutta keskusteluun Lapset puheeksi-menetelmän avulla. Menetelmän avulla tuetaan lasten ja perheen hyvinvointia.

Yhteistyön alkaessa kartoitetaan huoltajien toiveita yhteistyön muodoista. Yhteistyötä voidaan tehdä kasvattajien, lasten tai huoltajien aloitteesta erilaisten teemojen ympärillä päiväkodissa, lasten kotona, perhetapahtumissa. Vanhemmat voivat olla osallisena päiväkodin toiminnassa omien mahdollisuuksien ja kiinnostuksen mukaan.

Tammelan kunnassa on käytössä sähköinen asiointi, jossa mm. haetaan varhaiskasvatuspaikkaa, tiedotetaan hoitopaikan sijoituksesta perheelle sekä varataan hoitoajat. Päiväkotien omilla Peda.net-sivuilla on tietoa varhaiskasvatuksesta ja ryhmien toiminnasta sekä lasten kasvun kansiot. Huoltajilla on mahdollisuus rekisteröityä peda.netin käyttäjäksi. Rekisteröityminen mahdollistaa yhteistyön perheen ja varhaiskasvatuksen välillä. Huoltajilla on mahdollisuus esimerkiksi lisätä valokuvia lapsen peda.net kasvunkansioon, joita voidaan katsella yhdessä varhaiskasvatuksessa. Teams sähköinen ympäristö mahdollistaa yhteistyön etäyhteydellä.

Pidämme tärkeänä jokapäiväistä kohtaamista vanhempien kanssa ja molemminpuolista tiedon välittämistä lapsen päivästä. Yhteistyön onnistumista arvioidaan vuosittain varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen yhteydessä.

Monialainen yhteistyö – neuvola, oppilashuolto, lapsi- ja perhepalvelut

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Huoltajien kanssa yhdessä mietitään, mitä muita tahoja tarvitaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. FSHKY:n terveydenhoidon, oppilashuollon ja sosiaalitoimen palvelut tukevat varhaiskasvatusta. Ennen lapsen 4-v neuvolakäyntiä varhaiskasvatuksen henkilöstö täyttää neuvolaa varten lomakkeen, jonka huoltajat toimittavat päiväkodille neuvolan palautteella. Lasten tarvitsemia terapia- ja neuvolapalveluja voidaan järjestää päiväkodin tiloissa. Tammelassa Lapset puheeksi-menetelmän avulla kartoitetaan perheen hyvinvointia

tukevia palveluja. Menetelmän avulla pyritään ennaltaehkäisemään ongelmia ja puuttumaan niihin mahdollisimman varhain.

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen

Tammelan varhaiskasvatuksessa painotetaan kiusaamisen ennaltaehkäisevän toiminnan merkitystä. Uuden ryhmän aloittaessa syksyllä on tärkeää ryhmän tutustuminen; toimitaan kiinteissä ryhmissä samojen tuttujen aikuisten kanssa, opetellaan nimiä, leikitään sääntöleikkejä ja sovitaan yhdessä ryhmän säännöt. Ryhmän aikuisten tehtävänä on turvallisen ja positiivisen ilmapiirin luominen, lasten toiminnoissa läsnä oleminen sekä sosiaalisten tilanteiden sanottaminen.

Aikuisten johdonmukainen toiminta myönteisten vertaissuhteiden ja ryhmään liittymisen tukemisessa on oleellista. Tärkeää on myös positiivisen vuorovaikutuksen ja palautteen huomioiminen. Keskeisiä tekijöitä ovat lasten sosiaalisten taitojen, vuorovaikutustaitojen ja empatiakyvyn vahvistaminen lasten omat kyvyt ja taidot huomioiden. Aikuiset toimivat hyvää tunneilmapiiriä vahvistaen ja hyödyntäen saatavilla olevaa kiusaamisen ehkäisemiseen liittyvää ja soveltuvaa materiaalia esim. askeleittain, pienin askelin, turvataito, miniverso, lapsen mieli, molli, piki sekä aiheeseen liittyvät kirjat.

Kiusaamisen ehkäisyssä olennaista on myös ennaltaehkäisevän työn merkityksen tiedostaminen ja johdonmukainen toiminta mm. lasten kanssa säännöllisesti käytävien keskustelujen, haasteellisten tilanteiden ennakoimisen ja käsittelemisen, leikin havainnoimisen ja pienryhmätoiminnan toteuttamisessa. Aikuisten havaintojen perusteella keskustellaan yhdessä lasten tarpeista, jolloin mahdollistuu ennaltaehkäisevä toiminta.

Varhaiskasvatuksessa kaikkiin kiusaamistilanteisiin puututaan välittömästi. Lasten välisiin kiusaamistilanteisiin puuttuu välittömästi se aikuinen, joka on paikalla. Tilanne rauhoitetaan ja tarvittaessa otetaan ns. aikalisä. Lapsen kanssa keskustellaan tilanteesta. Aikuinen tai tiimi harkitsevat, tarvitaanko selvittelyyn huoltajia ja milloin huoltajia tiedotetaan asiasta.

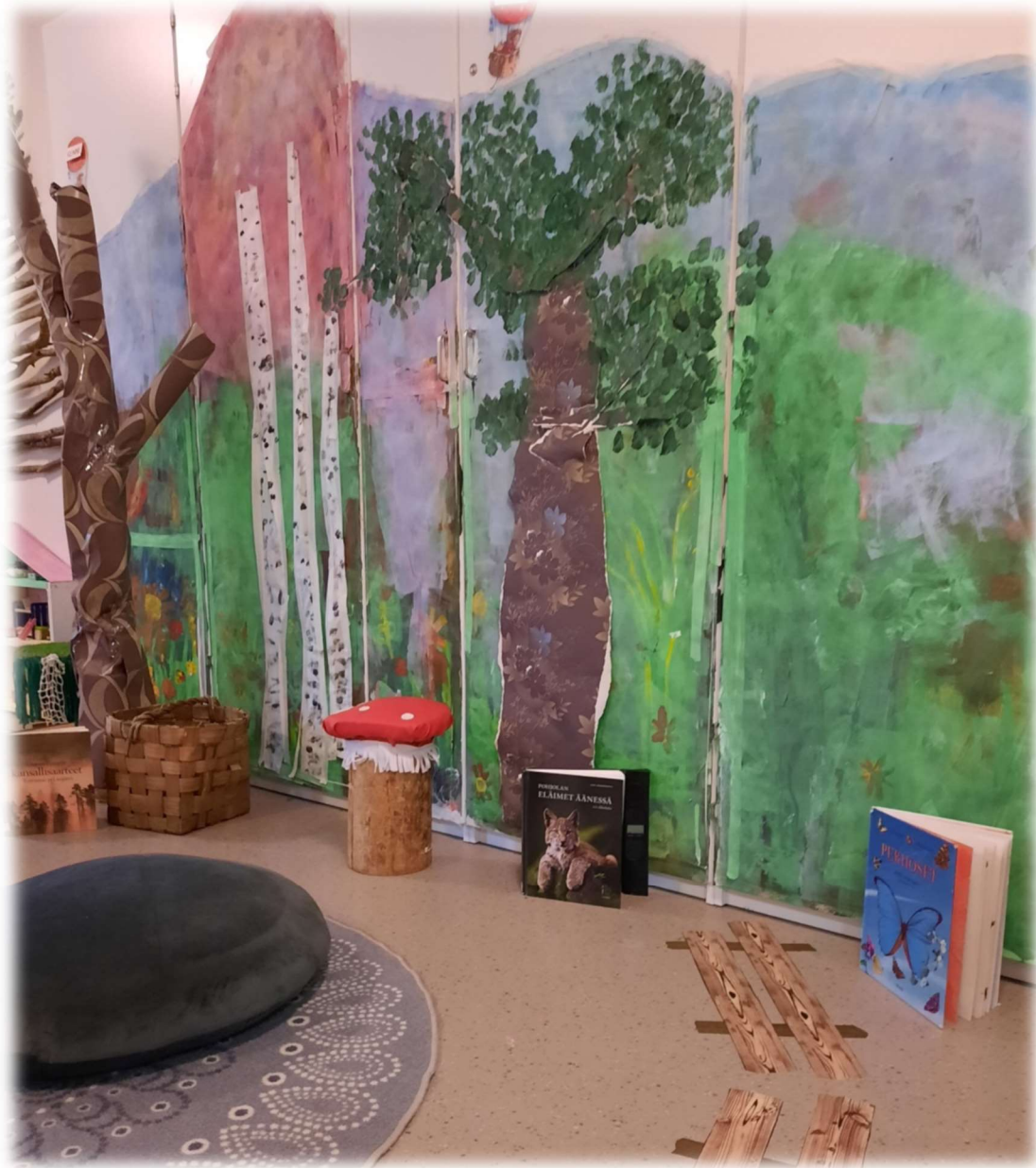
Kiusaamisen ehkäisemiseen on tehty kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäisevä ja tilanteisiin puuttumisen suunnitelma, jota arvioidaan varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnin yhteydessä (liite 1).

Henkilöstön välinen yhteistyö

Tammelassa lapsiryhmätiimit ja ammattiryhmien tiimit kokoontuvat säännöllisesti. Tiimeissä suunnitellaan ja arvioidaan toimintaa. Arjen tilanteissa tai tiimeissä kehutaan, kiitetään ja annetaan palautetta työtoverille. Toisten mielipiteitä kuunnellaan.

Työntekijät mahdollistavat toiselle työntekijälle rauhan läsnä olevaan leikkiin ja toimintaan. Sallitaan itselle ja toiselle myös erehtyminen, epäonnistuminen ja virheet. Arvioidaan ja kehitetään omaa työtä. Myönteinen ja avoin ilmapiiri arvioinnissa on tärkeää.

Epäkohtia tai kiusaamista havaitessa otetaan yhteys esimieheen, jos käsittely ei ole esim. lapsiryhmätiimissä järkevää. Myös työsuojeluun on mahdollista olla yhteydessä.

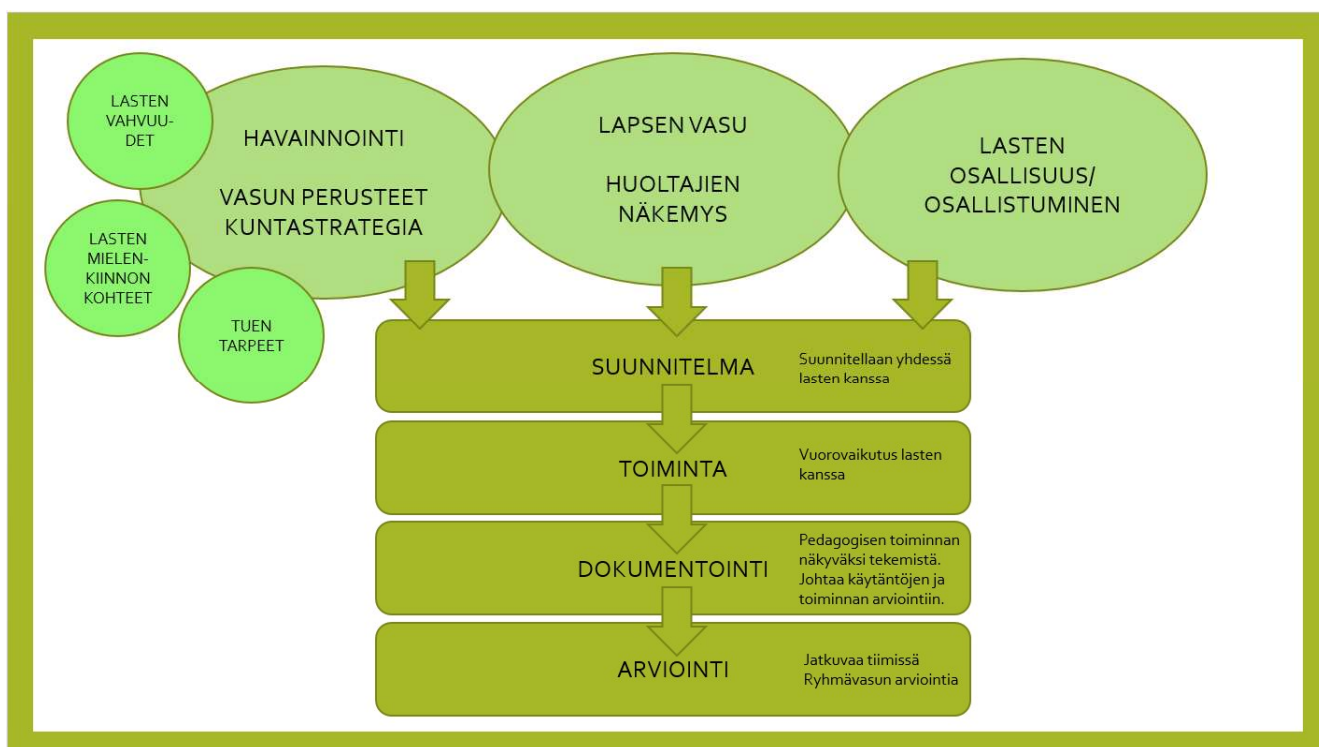

TAMMELA

www.tammela.fi

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista lapsen hyvinvointia ja oppimista edistävää toimintaa, jossa jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Tammelan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen sekä seuranta ja arviointi perustuvat seuraavan kaavion mukaisiin käytäntöihin.

Pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, työntekijöiden ja huoltajien väliset keskustelut eli lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten mielenkiinnon kohteet. Pedagoginen suunnittelu toteutetaan yhdessä lasten, henkilökunnan ja huoltajien välillä. Suunnittelua rikastuttaa sidosryhmien, verkostojen ja asiantuntija-apuun liittyvä yhteistyö. Toimintaa arvioidaan säännöllisesti Karvin laadunarvioinnin, keskustelujen ja tyytyväisyyskyselyjen avulla.

Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on lapsen ja lapsiryhmän toiminnan ja oppimisen sekä henkilöstön toiminnan ja itsearvioinnin näkyväksi tekemistä. Pedagoginen dokumentointi alkaa arjen toimintojen havainnoimisesta. Pedagogiset dokumentit ja niiden pohjalta käytävät henkilöstön ja huoltajien väliset keskustelut kehittävät varhaiskasvatuksen kasvatusyhteistyötä ja ovat perustana toiminnan ja oppimisympäristön suunnittelulle ja toteuttamiselle sekä arvioinnille ja kehittämislle. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva toiminnan arvioinnin ja kehittämisen vuorovaikutuksellinen prosessi, johon myös lapset osallistuvat.

Pedagogiset dokumentit muodostuvat lapsiryhmän toiminnan suunnitelmista ja arjen toiminnan näkyväksi tekemisestä (dokumentoinnista). Tammelan varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalista ja/tai kirjallista ja kuvallista materiaalia lapsen ja lapsiryhmän toiminnan dokumentoimiseen. Dokumentointikeinoja ovat mm. valokuvaus, videointi, lasten ja huoltajien kanssa käydyt keskustelut ja haastattelut, sadutus, lasten tuotokset, kasvunkansio, kuvaukset arjen tapahtumista, erilaiset lomakkeet ja muistiinpanot. Pedagoginen dokumentointi on lapsiryhmän henkilöstön toiminnan suunnittelun työväline. Lasten toiminta tehdään näkyväksi esimerkiksi ryhmän seinälle täydentyvään dokumentointitauluun. Pedagogista dokumentointia tallennetaan Peda.net:iin (esimerkiksi ryhmän oma blogi ja lapsen henkilökohtainen kasvunkansio) ja Wilmaan.

Pedagogisten dokumenttien avulla lapsen oma tarina tulee näkyväksi perheelle ja kasvattajille tuoden esille lapsen kokemukset ja harjoiteltavat sekä opitut asiat. Dokumentoitujen materiaalien pohjalta lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista pystytään seuraamaan ja edistämään. Dokumentoinnin avulla voidaan myös arvioida lapselle annettavan tuen tarve. Pedagogisiin dokumentteihin perustuva keskustelu, esimerkiksi vasukeskustelu, huoltajien kanssa kehittää kasvatusyhteistyötä vanhemmuutta tukien sekä mahdollistaen vanhempien osallisuuden lapsen varhaiskasvatuksen arkeen. Myös yhteistyötahojen kanssa käytävissä keskusteluissa hyödynnetään pedagogisen dokumentoinnin esille tuomia näkökulmia.

Monipuoliset työtavat

Lapsiryhmän henkilökunta toimii lapsiryhmätiiminä. Lapsiryhmätiimin pedagogisena johtajana toimii ryhmässä varhaiskasvatuksen opettaja. Hän vastaa lapsiryhmän toiminnan toteuttamisesta, suunnittelusta ja arvioinnista. Kaikilla työntekijöillä on vastuu toiminnan toteuttamisesta. Jokaisen työntekijän vahvuudet huomioidaan ja jokainen työntekijä pääsee toteuttamaan taitojaan lasiryhmän toiminnassa. Ryhmävasu on työväline, joka ohjaa lapsiryhmän toiminnan suunnittelua ja arviointia.

Lasten kanssa opetellaan erilaisia työtapoja. Tammelassa leikki on keskeinen työtapo. Oppiminen tapahtuu leikin kautta monipuolisissa oppimisympäristöissä sisällä ja ulkona. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä, joita muokataan ja kehitetään lasten tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaan.

Läsnäolo on kaksisuuntaista vuorovaikutusta lasten ja aikuisten välillä. Sensitiivinen läsnäolo ja lapsen hyvä tunteminen vaatii aikuiselta hetkessä elämistä, yhdessä ihmettelyä, leikkiin heittäytymistä ja lasten aloitteiden huomaamista ja niihin tarttumista. Jokainen työntekijä on vastuussa leikkirauhan antamisesta ja säilyttämisestä.

Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikissä keskeistä	Leikin tukeminen
<ul style="list-style-type: none">- vuorovaikutus- osallisuus- mielikuvituksen kehittäminen- ilo- oppiminen- vuorottelu- aika- tunteiden käsittely- jatkumon mahdollistaminen	<ul style="list-style-type: none">- mallintamalla- keskustelemalla- ohjataan lapset miettimään, mitä voi tehdä- herättämällä ajatuksia- leikin rikastuttaminen- leikin sanoittaminen- aikuinen mukana leikissä

Leikki näkyy koko toimintaympäristössä. Leikkiympäristöt rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Leikkiympäristö voi olla myös työntekijän rakentama, jolloin lapselle tarjotaan tarjoumia, jotka houkuttelevat häntä leikkimään esimerkiksi koti-, auto-, rakentelu- ja kauppaleikki. Leikkiympäristö ja leikki kehittyvät yhdessä lasten kanssa. Leikkialueilla on saatavilla leikkivälineitä ja rekvisiittaa, jotka on kauniisti asetettu esille ja ovat lasten saatavilla.

- o Leikkiympäristö voi olla työntekijöiden rakentama tarjouma lapsille
- o Leikkiympäristö voi olla rakennettu yhdessä lasten kanssa

Leikkiessä lapset kehittävät leikkiä yhdessä työntekijän kanssa. Leikki voi laajentua mahdollisuuksien mukaan eri huoneisiin ja saa uusia ulottuvuuksia lasten mielenkiinnonkohteiden mukaan.

Leikkiympäristönä on sisä- ja ulkotilat (myös lähiympäristöt ja metsä). Lapsille annetaan mahdollisuus jatkaa sisällä leikittyä ulkona ja päinvastoin. Tämä on lapsen oppimisen kannalta merkityksellistä, koska oppimista harjoitellaan eri oppimisympäristöissä.

Tarinallinen leikki tukee lasten vuorovaikutustaitojen, mielikuvituksen, ajattelun ja luovuuden kehittymistä. Tarinallista leikkiä suunnitellaan ja toteutetaan säännöllisesti.

Työntekijät ovat lasten leikissä mukana. Tämä edellyttää työntekijältä heittäytymistä leikkiin eli oman työtavan muuttamista opettavasta auktoriteetista leikkivään aikuiseen. Työntekijä tarttuu lasten ideoihin ja näin innostaa lapsia kehittämään leikkiä yhdessä. Työntekijä kuuntelee ja havainnoi lasten puhetta ja tekemistä, jotta hän voi keskustella lasten kanssa ja

ohjata heitä. Yhteisen keskustelun kautta luodaan leikille yhteinen ymmärrys siitä, mitä olemme leikkimässä.

Pienten ryhmissä ns. taaperoryhmissä, kokopäiväpedagogiikka toteutuu leikkien, jossa osana on köröttelyä, loruttelua, lauluja ja kirjojen lukemista, etenkin myös siirtymä- ja odotteluvaiheissa. Loruttelua ja laulua voidaan pitää houkuttimena, joka innostaa lasta pukemaan tai toimiaan itsenäisesti.

Leikissä työntekijä sanoittaa lapselle leikkiä. Leikkiaihetta tutkitaan yhdessä muun muassa kirjoista tai kuvista. Leikin inspiraationa voi olla myös musiikkihetki, nukketeatteri tai muu luova toiminta. Merkityksellisiä leikin lähtökohtia ovat lapsen elämässä tapahtuvat asiat, kuten ruuanlaitto kotona, erilaiset työt ja moni kodin elämään liittyvät asiat. Työntekijät antavat lapsille mahdollisuuden leikkiä näitä asioita varhaiskasvatuksessa. Lasten annetaan kokeilla erilaisia rooleja esim. maanviljelijä, palomies, kokki ja kampaaja. Leikkipaikoilla on rooliasuja, jotta lapset voivat leikkiä erilaisia rooleja ja ammatteja.

Työntekijän on tärkeää tunkea lasten elämään vaikuttavaa lastenkulttuuria ja lapsille suunnattua mediaa ymmärtääkseen lasten leikkejä. Aikuisen tehtävänä on auttaa kaikkia lapsia pääsemään mukaan leikkiin myös esimerkiksi silloin, jos joku leikkijöistä ei ole nähnyt leikkiin liittyvää ohjelmaa, peliä tms. Leikissä oppiminen on molemminpuoleista, myös aikuinen voi oppia lapsilta.

Työntekijä on mukana leikissä lasten kanssa esim. lattialla istuen ja leikkien, jolloin työntekijä havainnoi tilannetta ja on tilanteen tasalla. Silloin hän voi puuttua tarvittaessa leikissä tuleviin tilanteisiin esim. ristiriitatilanteiden selvittäminen ja harjoittelu keskustellen, haastaa lapsia käyttämään taitojaan ja keskittymään olennaiseen (kun lapsi haastaa itseään, hän malttaa keskittyä tekemiseen). Aikuisen tehtävä on rohkaista erilaiset lapset mukaan leikkiin.

Leikissä harjoitellaan vuorovaikutusta ja käsitellään erilaisia tunteita. Työntekijä sanoittaa lapsille tilannetta leikin avulla ja leikkien, jolloin työntekijä ohjaa lapsia ratkaisemaan tilanteen keskustelemalla. Leikki mahdollistaa lasten tunnetaitojen harjoittelun leikkimällä ja keskustelemalla niistä yhdessä aikuisen kanssa. Työntekijä ohjaa leikkiä, jolloin harjoitellaan tunteiden käsittelyä ohjaamalla leikkiä toivottuun suuntaan. Lapsi kokee leikkivänsä ja oppii samalla vuorovaikutustaitoja.

Lapsille annetaan mahdollisuus ajatella ja ratkaista tilanteita, joita

työntekijä ohjaa hyvillä kysymyksillä. Leikin päättyessä, lapset miettivät, mikä leikissä oli kivaa, mitä voi oppia, mitä leikkiin voi lisätä tai muuttaa? Lasten kanssa keskustellaan leikkitilanteista.

Erilaiset oppimisen alueet, kuten musiikki, laulaminen, liikkuminen, taiteellisuus ja sadut sisällytetään leikkiin. Leikki elää koko päivän ja muuttua lasten ajatusten mukaan. Tämä mahdollistaa leikin pitkäkestoisuuden ja jatkuvuuden. Leikkiin tulee lisää uusia ulottuvuuksia ja leikki jalostuu lasten leikkimisen myötä kokopäivän kestäväksi pedagogiikaksi.

Joskus lapsilla on vapaapäiviä tai he ovat eri vuorokauden aikaan varhaiskasvatuksessa. Silloin työntekijä huolehtii, että lapsen on mahdollista liittyä meneillään olevaan leikkiin. Aikuinen johdattelee lapsen mukaan leikkiin.

Lasten huoltajien kanssa keskustellaan päivän leikeistä. Lapsilla on mahdollisuus jatkaa leikkiä kotona tai vastavuoroisesti varhaiskasvatuksessa. Huoltajailloissa avataan leikkiä huoltajille ja kerrotaan leikin merkityksestä varhaiskasvatuksen pedagogiikassa.

Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Tammelassa oppimisen alueita toteutetaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti kokonaisuuksina, käyttäen leikkiä, pienryhmätoimintaa ja projektimuotoisia työtapoja. Leikkejä ja projekteja suunnitellaan, kehitetään ja toteutetaan yhdessä lasten kanssa. Aihepiirit voivat

nousta lasten mielenkiinnonkohteista, leikeistä, retkistä, saduista tai arjen juttutuokioista lapsen ja aikuisen välillä.

Oppimisen alueilla korostuu pedagoginen osaaminen, kehityspsykologinen tietämys ja lapsituntemus. Oppiminen tapahtuu ilon kautta, innostuen ja leikkillisesti. Aikuinen heittäytyy toimintaan mukana aidosti ja innostavasti.

Leikki on lapselle luontainen tapa oppia ja luoda uutta. Tammelassa leikki on keskeinen työtapo. Työntekijä huolehtii siitä, että oppimisen alueen tavoitteet viedään leikin sisältöihin. Esimerkiksi aikuisen leikkiin tuomia kielen ja matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä leikin elementtejä.

Kielten rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kielellisten taitojen kehittymistä tuetaan Tammelassa kohtaamalla jokainen lapsi yksilöllisesti ja hyväksyvästi. Jokainen vuorovaikutustilanne ja kohtaaminen on kaikissa arjen tilanteissa merkityksellinen. Vuorovaikutuksessa aikuinen tukee ja auttaa lasta sanoittamaan ajatteluaan ja tunteitaan. Jokaista lasta kuunnellaan ja kuullaan. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä tärkeämpää on tunnistaa lapsen sanaton viestintä kuten kehonkieli.

Lukeminen on läsnäoloa ja kehittää lapsen mielikuvitusta ja sanavarastoa. Satujen, runojen ja lorujen lukeminen kehittää lapsen kielellisiä taitoja monipuolisesti. Isompien lasten kanssa sisällöistä keskustellaan ja hyödynnetään aihealueesta nousevia mielenkiinnonkohteita toiminnassa. Pienillä lapsilla kirjojen luku on pääsääntöisesti kuvien katselua, asioiden ja käsitteiden nimeämistä ja sanoittamista. Kirjat, joita lapsille luetaan, ovat laadukkaita ja lasten ikään sopivia.

Lapsille luetaan paljon ja kirjat ovat lasten saatavilla. Tammelassa toteutetaan monipuolista yhteistyötä kirjastopalvelujen kanssa. Esimerkiksi käytössä on Lukunautti – hanke, joka tukee huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä lukemiseen liittyen.

Leikkiessään lapsi harjoittelee luonnollisella ja lapselle ominaisella tavalla kieltä olemalla vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Tammelassa leikkipedagogiikka on keskeinen oppimisen muoto. Leikin sisälle kasvattaja tuo kielellisiä elementtejä, kuten mm. loruja, satuja, arvoituksia, vitsejä, kirjoitettua kieltä ja käsitteitä.

Suomi toisena kielenä huomioidaan Tammelassa tukemalla lapsen suomen kielen kehittymistä vahvistamalla lapsen sanavarastoa, käsitteistöä ja lauseen muodostamista mm. Kili-, Kuttu-, Marjamäki- ja Roihusen perhe materiaalilla. Aikuisen kiireetön läsnäolo ja arjen sanoittaminen ovat keskeisessä osassa kielen opettelussa. Kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisiä osa-alueita huomioidaan lasten arjessa päivittäin.

Keskeiset osa-alueet:

Vuorovaikutustaidot

- kuuluksi tuleminen
- lapsen aloitteisiin vastaaminen
- reagointi
- non-verbaalinen viestintä
- kommunikointi
- aikuisen esimerkki

Kielen ymmärtämisen taidot

- kielellinen mallintaminen
- toiminnan sanallistaminen
- keskusteleminen
- kuvailevaa ja tarkkaa kieltä
- kuvatuki, tukiviittomat

Puheen tuottamisen taidot

- puhetta eri tilanteissa
- huomio äänensävyihin ja –painoihin

Kielen käyttötaidot

- kielen käytön pohdinta
- kerrontaa ja asioiden selittämistä
- puheen vuorottelua
- eläytyminen
- huumori
- hyvät tavat
- tutustutaan erilaisiin teksteihin
- puhutun ja kirjoitetun kielen ero

Kielellinen muisti ja sanavarasto

- lorut
- laululeikit
- kielellä leikkely
- nimeäminen
- kuvaavat sanonnat
- kiireetön keskustelu
- lukeminen ja tarinan kerronta
- pohditaan sanojen ja käsitteiden merkitystä

Kielitietoisuuden kehittyminen

- herätetään kiinnostus kieltä kohtaan
- kielen muoto ja rakenne
- suullinen ja kirjoitettu kieli
- sana, tavu, äänne
- kirjoittaminen
- lukeminen

Ilmaisun monet muodot

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lapsen oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa.

Tammelan varhaiskasvatuksen henkilöstö tarjoaa monipuolisesti eri ilmaisun muotoja kuunnellen herkästi lasten ideoita ja kiinnostuksen kohteita. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset saavat leikin lomassa tutkia, tulkita ja luoda merkityksiä arjen asioille erilaisia ilmaisuntaitoja harjoittelemalla. Leikkiä kehitetään ja rikastutetaan lasten ideoiden sekä kasvattajan tuomien tavoitteiden mukaisesti. Henkilöstö käyttää monipuolisesti eri ilmaisun muotoja lasten havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen.

Tammelassa oppimisympäristöjä kehitetään aktiivisesti, jotta ne olisivat lapsille innostavia ja esteettisiä. Lapsilla on käytössä monipuolisesti materiaalia ja välineistöä. Lapsi on ilmaisussaan aktiivinen toimija. Toiminnassa tärkeintä ovat itse tekeminen ja lapsen kokemukset prosessin aikana.

Minä ja meidän yhteisömme

Lapsen elinpiiri laajenee hänen aloittaessaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lapsen valmiuksia ymmärtää lähiympäristön monimuotoisuutta ja siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmasta. Tammelassa eettisen ajattelun taitojen harjoittelu on läsnä arjen eri tilanteissa sekä leikissä kuten esimerkiksi keskustelut oikeasta ja väärästä. Pohdimme ja keskustelemme yhdessä ystävyyteen liittyviä asioita sekä harjoitteleme leikkien, turvallisessa ilmapiirissä toisen huomioimista sekä erilaisten tunteiden kokemista. Hyödynnämme mm. lasten kirjallisuutta, teatteria ja eri tunnetaitomateriaaleja.

Katsomuskasvatuksessa tutustumme lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin uskonnottomuuden rinnalla. Haluamme edistää ymmärrystä ja kunnioitusta eri katsomuksia kohtaan ja lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä.

Kalenteriin kuuluvia juhlia juhlitaan myös varhaiskasvatuksessa tutustuen perinteisiin tapoihin. Lapset osallistuvat juhlien suunnitteluun yhdessä kasvattajien kanssa.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan erilaisin menetelmin esimerkiksi Askeleittain, Huomaa hyvä, Lapsen mieli -materiaali, Theraplay/leikkiryhmä ja Satuhieronta. Toiminnan tukena toimivat pienryhmät ja aktiivinen oppimisympäristö. Eettisiä taitoja harjoitellaan arjen toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa tutustutaan lähiympäristön historiaan mm. internetin välityksellä tai vierailen Tammelan historiallisissa retkikohteissa. Toiminnassa huomioidaan lasten kysymykset, joiden pohjalta etsitään yhdessä vastauksia ja toteutetaan projekteja.

Tammelan varhaiskasvatuksessa toteutetaan Lapsiystävällinen kunta –mallin mukaisia Lapsen oikeuksien toteutumista tukevia periaatteita ja tavoitteita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.

Tammelassa suunnitellaan oppimisympäristö niin, että matemaattisen ajattelun kehittyminen ja oivaltamisen ilon tukeminen mahdollistuvat arjen perushoitotilanteissa leikin menetelmin. Perushoitotilanteisiin ja leikkiin tuodaan matemaattisia elementtejä kuten esimerkiksi luokittelua, muotoja, lukumääriä ja muutoksen havainnointia. Taitoja tuetaan

pelejä pelaten, leikkien, laulaen, lorutellen, liikkuen ja ympäristöä havainnoiden. Käytössä ovat toiminnalliset ja kokeilevat menetelmät joissa lapsi saa itse tehdä, liikkua ja kokeilla eri välineillä.

Tammelassa ympäristö tarjoaa moninaisia mahdollisuuksia ympäristökasvatuksen toteuttamiseen. Metsä ja lähiympäristö on suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti käytössä niin oppimiseen kuin leikkimiseenkin. Luonnon ihmeitä tutkitaan ja ihmetellään yhdessä. Jokainen lapsiryhmä käyttää lähiluontoa aktiivisesti lasten luontosuhteen luomiseen ja vahvistamiseen. Metsässä tutkitaan ja tartutaan lasten kysymyksiin ja ihmettelyyn. Aikuinen auttaa lasta selvittämään ja pohtimaan asioita ja ilmiöitä. Myös kestävä kehitys ja luonnon säästäminen ovat keskeisiä teemoja. Eri ilmiöitä tutkitaan projektityöskentelyn menetelmin. Myös lasten omaehtoiselle tutkimiselle annetaan tilaa. Lasten kiinnostuksen kohteisiin vastataan antamalla mahdollisuus tutkia aihetta laajemmin. Tutkiminen nähdään tärkeänä oppimisen menetelmänä. Tammelassa kasvattaja toimii omalla esimerkillään lasten innostajana ja kysymysten esittämisen ja tutkimisen mahdollistajana.

Oppimisen edistämiseksi on mahdollista käydä tutustumassa luontokohteissa. Tammelan brändinä on kahden kansallispuiston koti.

Jokaisessa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa on käytettävissä teknologiavälineistöä. Välineiden tarkoituksenmukaiseen käyttöön tutustutaan yhdessä opetellen. Lapsia ohjataan vastuulliseen median käyttöön. Laitteita käytetään oppimiseen ja dokumentointiin lasten kehityksen ja kiinnostuksen mukaan.

Matemaattinen ajattelu

- muodot, määrät, muutokset
- havaintojen kuvaileminen kehollisesti ja välineillä
- Luokittelu, vertailu
- järjestykseen asettaminen
- säännönmukaisuuden ja muutoksen havainnointi
- ongelmanratkaisu
- lukukäsite
- lukumäärien havainnointi ympäristössä
- Lukusana – numeromerkki

Ympäristökasvatus

- retkeily
- ympäristön tutkiminen
- luonnon ilmiöiden havainnointi eri aistein
- vuodenajat
- ympäristöön liittyvät käsitteet
- kasvi- ja eläinlajit
- tiedon etsiminen
- rauhoittuminen
- kestävä elämäntapaan kasvattaminen: roskaamattomuus

Teknologiakasvatus

- havainnoidaan ympäristön teknologiaa
- kysymyksiä, vastauksia, päätelmiä
- tutustutaan tietoteknologian laitteisiin
- koneen ja laitteen turvallinen käyttö
- rakentelu ja kokeilu
- pulmien ratkomista

Kasvan, liikun ja kehityn

Varhaiskasvatuksen liikuntaa ohjaa varhaisvuosien liikunnallisen aktiivisuuden suositukset, jossa liike ja liikunta nähdään iloa tuottavana yhdessä tekemisenä sekä yhtenä oppimisen menetelmänä.

Varhaiskasvatuksessa liikunta on vahvasti läsnä arjen joka tilanteessa. Liikuntasuositusten mukaan lapsen pitäisi liikkua vuorokaudessa kolme tuntia. Varhaiskasvatus liikuttaa lapsia osan tästä ajasta varhaiskasvatuspäivän aikana. Tammelassa kasvattajat ohjaavat lapsia liikkumaan päivän eri tilanteissa niin siirtymissä kuin perushoitotilanteissakin. Varhaiskasvatuksessa liikkumisessa tärkeintä on liike itsessään, liikkumisen ilo sekä liikunnallisen elämäntavan omaksuminen. Tammelan varhaiskasvatuksessa ulkoillaan joka

päivä ja voidaan hyödyntää monipuolisia liikuntamahdollisuuksia: metsä- ja luontoretket, leikkipuistot ja lähiliikuntapaikat. Liikuntavälineet ovat lasten käytettävissä sekä vapaasti että ohjatusti. Kasvattaja on omalla osallistumisellaan innostava esimerkki.

Tammelassa ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää lasten myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen valtakunnallisten ruokailusuositusten mukaisesti. Ruokailuhetket luodaan kiireettömiksi huomioiden ruokarauha, hyvät pöytätavat, yhteinen keskustelu ja yhdessä syöminen. Lasten osallisuutta ja omatoimisuutta tuetaan ruokailussa aktiivisesti. Ruokakasvatukseen liittyen kunnassa suositaan lähiruokaa. Lasten ideoita ja toiveita huomioidaan esimerkiksi teemaviikkojen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Turvallisuuteen ja terveyteen liittyviä taitoja harjoitellaan arjen eri tilanteissa. Lähiympäristössä ja retkillä harjoitellaan turvallista liikenteessä liikkumista. Lapsille tarjotaan mahdollisuus päivittäiseen lepo hetkeen. Lasten kanssa keskustellaan levon, ruuan ja liikunnan merkityksestä. Hygieniasta huolehtimista harjoitellaan useasti päivän aikana mm. pesemällä käsiä.

Kieli ja kulttuuri

Eri kulttuurisen lapsen kohdalla huomioidaan perheen oma äidinkieli ja kulttuuri. Toiminnallisesti, konkreettisesti ja kuvia käyttämällä jäsenetään toimintaa sekä vahvistetaan kommunikaatiota, jotta lapset voivat paremmin liittyä vertaisryhmään ja kokea itsensä osallisiksi. Varhaiskasvatusryhmässä tutustutaan kaikkien ryhmässä olevien lasten omaan kulttuuriin.

Tulkkipalveluita käytetään tarvittaessa varhaiskasvatuksen aloituksessa, vasu-keskusteluissa ja muuten tarvittaessa. Lasta ei käytetä tulkkina vanhempien kanssa keskusteltaessa. Kasvattajan on muistettava selkeä kieli ja selkokielineen viestintä sekä rauhallinen puhetempo, kuvat tueksi viestintään.

Kieli- ja kulttuuriryhmät sekä kaksikielisen varhaiskasvatus

Tammelassa ryhmissä voi olla monikielisiä lapsia tai heidän huoltajiaan. Varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä –opetus eli S2-opetus toteutetaan arjen toimintaan sisältyvissä vuorovaikutustilanteissa toisten lasten ja kasvattajien kanssa, pienryhmissä tai koko ryhmän toiminnan rinnalla, jolloin aikuinen toimii suomen kieltä opettelevan lapsen tukena. Lapsi tarvitsee myös opastusta kielen omaksumisessa ja käytössä.

Opetuksen suunnittelun tukena käytetään lapsen kielen tason arviointiin erilaisia arviointimenetelmiä. Opetustilanteet voidaan rakentaa siten, että niissä harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötapoja kuten nimeämistä, kysymistä, pyytämistä ja tunteiden ilmaisua. Varsinkin aikuisen tulee mukauttaa kieltään (selkeys, toisto, hitaus, havainnollisuus). Lapsen

kielivirheitä ei varsinaisesti korjata, mutta hänelle annetaan oikea malli ja lausetta/sanastoa laajennetaan. Osa vieraskielisistä lapsista pitää kielen opetteluun alussa pidemmänkin ”kuuntelujakson”, jonka aikana he eivät kovinkaan paljoa tuota puhetta, annetaan heille siihen mahdollisuus.

Tammelassa toteutetaan englannin kielisuihkutusta tarvittaessa kaikissa ryhmissä. Päiväkotiryhmissä kiertää englannin kielen opettaja pitämässä lapsille toiminnallisia englanninkielisiä tuokioita. Englannin opettaja käyttää ainoastaan englannin kieltä. Lapsiryhmän mukana on aina ryhmän oma työntekijä, joka puhuu tarvittaessa suomea. Englannin kielisuihkutukseen on tehty opetussuunnitelma.

Hello!

Hi!

Good morning!

Who are you? I'm...

What's your name? My name is...

Nice to meet/see you.

How are you? Fine, thanks.

Bye, Bye!

See you!

TAMMELA

www.tammela.fi

5. Lapsen tuki

Jokainen Tammelan varhaiskasvatukseen osallistuva lapsi saa kehitykseensä, oppimiseensa sekä hyvinvointiinsa varhaiskasvatukseen mukautettua yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Tuen järjestämisen lähtökohtana on lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Tuki rakentuu lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöön liittyvistä ratkaisuista.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja käytännöt

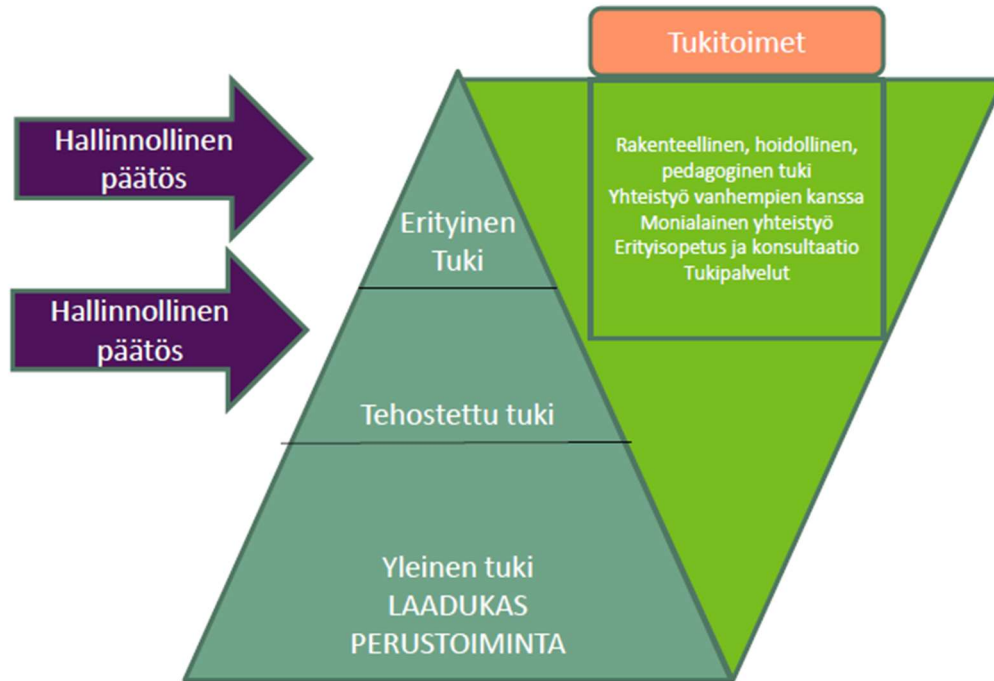
Tammelassa jokaista lasta arvostetaan omana itsenään. Lapsen pystyvyyteen uskotaan ja lapsen mahdollisuuksia osallistua oman ryhmänsä toimintaan tasa-arvoisena jäsenenä pidetään tärkeänä. Inklusiivisuus ja esteettömyys ovat tuen järjestämisen lähtökohtana. Varmistamme esteettömyyden niin fyysisessä ympäristössä kuin ajattelussa - tehdään kaikkea mahdollista!

Lapsen tarvitsema tuki toteutetaan viivytystä heti tuen tarpeen ilmettyä. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tarpeen mukaan lapsi saa erityisopettajan palveluita. Yhteistyö huoltajien kanssa on tiivistä heti tuen tarpeen ilmettyä. Tuen suunnittelussa ja arvioinnissa hyödynnetään tarvittaessa monialaista yhteistyötä.

Tuki rakennetaan niin, että sillä vahvistetaan lapsen positiivista minäkuvaa sekä käsitystä itsestään pystyvänä toimijana osana yhteisöä. Tuki suunnitellaan lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita hyödyntäen. Leikki ja vertaisryhmässä toimiminen nähdään tuen toteuttamisen ensisijaisena tapana.

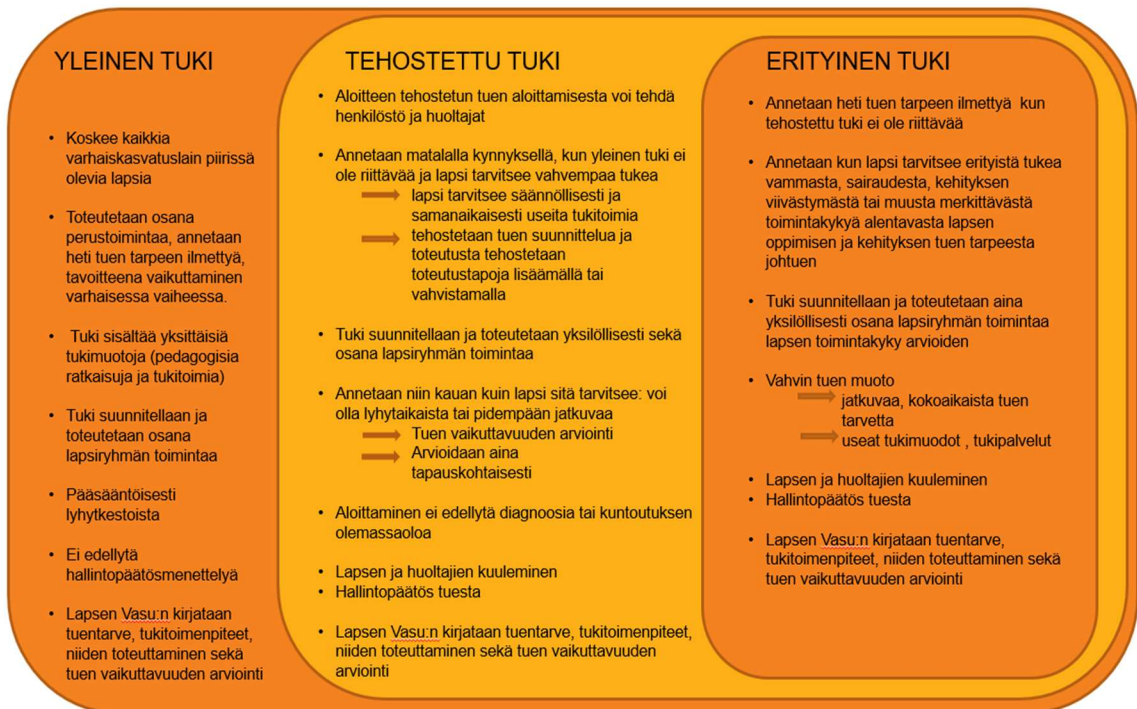
Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Tammelassa lasta tuetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tuki rakennetaan lapsen arkeen osaksi päivittäisiä toimia ja leikkiä. Tukea annetaan lapsen tarpeen mukaan ja sitä tehostetaan tarvittaessa. Tuen saaminen ei vaadi lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveyden ja sosiaalihuollon lausuntoa. Tuki suunnitellaan aina lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet huomioiden, lasta ja huoltajia kuullen. Tuen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja kirjauksista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Koko henkilöstö yhdessä toteuttaa lapselle annettavaa tukea.

(Opetus- ja kulttuuriministeriö Kirsti Alila 2022)

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tuen tasoilla liikutaan joustavasti lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden.

Tuen muodot

Lapselle annettava tuki muodostuu pedagogisista, rakenteellisista ja hoidollisista tukimuodoista. Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tarpeen mukaisesti. Tuki järjestetään osaksi lapsen päivittäisiä toimia niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti.

TUEN MUODOT

PEDAGOGINEN TUKI

- Lapsen päivä rakennetaan niin, että siinä toteutuu toistuvien toimintojen säännöllisyys ja ennakoitavuus.
- Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, kuten viittomat, kuvien käyttö ja henkilöstön sanoittaminen
- Lapsen tarpeisiin vastataan yhteisesti sovitulla pedagogisilla toimintatavoilla ja menetelmillä
 - ➔ Joustavat ryhmittelyt, yhdessä sovitut ohjausmenetelmät
 - ➔ Tuki suunnitellaan oppimisympäristöön ja leikin sisälle
- Toiminta toteutetaan Vasun pedagogiikan mukaan, jolloin lapsen osallisuus ja oikeus oppia toteutuu jokaisella lapsella
- Pedagogisen tuen havainnointi ja suunnittelulomake
- Suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi toteutuvat
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki
- Varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaavat

RAKENTEELLINEN TUKI

- Henkilöstön osaamisen lisääminen
- Henkilöstön lisääminen lapsen tarpeiden mukaan, vek-tiimi
- Ryhmän koon pienentäminen
- Apuvälineet
- Suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi toteutuvat
- Varhaiskasvatus päällikkö ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaavat

HOIDOLLISET TUKITOIMET

- Vastataan lapsen sairaanhoidollisiin, perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyviin tarpeisiin
- Yhteistyössä terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi
- Vastuut sovitaan tapauskohtaisesti lapsiryhmän sisällä

TAMMELA

Tuen tarpeen arviointi ja tuen prosessi käytännössä

Lapsen tuentarpeen prosessi alkaa joko ryhmän henkilökunnan, lapsen huoltajien tai yhteistyötahojen kuten esim. neuvolan aloitteesta. Lapsen tuen tarve on havaittu esimerkiksi arjen toiminnoissa tai leikeissä. Tuen tarpeen havainnointiin voidaan käyttää myös erillistä havainnointilomaketta.

Havainnointiin perustuen varhaiskasvatuksen lapsiryhmän henkilöstö tai perhepäivähoitaja suunnittelee lapsen yleisen tuen tukitoimia osaksi lapsiryhmän normaalia toimintaa. Tuen suunnittelussa käytetään pedagogisentuen havainnointilomaketta sekä voidaan konsultoida tarpeen mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Tällainen yleisen tuen tukimuoto voi

TAMMELA

www.tammela.fi

olla esimerkiksi kuvitettu pukemisjärjestys. Myös vasukeskustelussa huoltajien kanssa voidaan yhdessä suunnitella lapselle yleisen tuen tukimuotoja lapsen arjen sujuvoittamiseksi. Vasu keskustelussa suunniteltu tuki kirjataan lapsen vasuun.

Tuen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tarvittaessa yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Perhepäivähoidossa tuen suunnittelusta vastaa perhepäivähoitaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tuen toteutukseen lapsiryhmässä osallistuu koko henkilöstö.

Yleisen tuen tukimuodot ovat käytössä yleensä lyhytaikaisesti ja niiden vaikutusta arvioidaan lapsiryhmän tiimissä sekä huoltajien kanssa. Mikäli tuki on ollut vaikuttavaa, tuen antamisesta voidaan luopua. Tukitoimien lopettaminen perusteluineen kirjataan lapsen vasuun.

Mikäli yksittäiset lyhytkestoiset tukitoimet eivät ole olleet riittäviä, tulee ajankohtaiseksi suunnitella lapsen arkeen lisää tukitoimia ja konsultoida varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tuen tehostamisen tarpeesta. Asiasta keskustellaan huoltajien kanssa. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteellään on vaikutusta. Lasta kuultaessa käytetään lapselle parhaiten sopivaa kuulemisen keinoa. Tällaisia keinoja voi olla esimerkiksi piirtäminen, sadutus, keskustelu kuvien avulla tai haastattelu. Aivan pienempien lasten kuuleminen perustuu havainnointiin sekä huoltajilta saatuun tietoon. Yhteisymmärryksessä huoltajien ja muiden mahdollisten monialaisten yhteistyötahojen kanssa esitetään lasta siirrettäväksi tehostettuun tukeen.

Varhaiskasvatuspäällikkö tekee hallintopäätöksen tehostetun tuen antamisesta (myönteinen – kielteinen). Hallintopäätöstä varten varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja ovat tehneet esityksen tehostetun tuen tarpeesta. Päätöstä varten on yhteistyössä arvioitu annettua toimintaa ja suunniteltu lapselle tarjottavat tuen muodot, tukea toteuttava toimipaikka sekä mahdolliset tukipalvelut. Tuen suunnittelu on varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan vastuulla. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan vastuulla. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan yksilöllisesti lapsen tarpeisiin kohdistamalla sekä osaksi koko lapsiryhmän toimintaa.

Tuki muodostuu säännöllisesti ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Tehostettua tukea annetaan joko lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana, riippuen lapsen yksilöllisistä tarpeista. Suunniteltu tuki kirjataan lapsen vasuun. Tuen toteuttamisesta vastaa koko henkilökunta sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Tehostetun tuen tarvetta, riittävyttä ja toteutumista arvioidaan Tammelassa vähintään kaksi kertaa toimintakauden aikana tai tarvittaessa useammin. Arviointiin osallistuvat lapsen ja huoltajan lisäksi varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä tarpeen mukaan monialaiset yhteistyötahot. Tuen arviointi ja vaikuttavuus kirjataan lapsen vasuun.

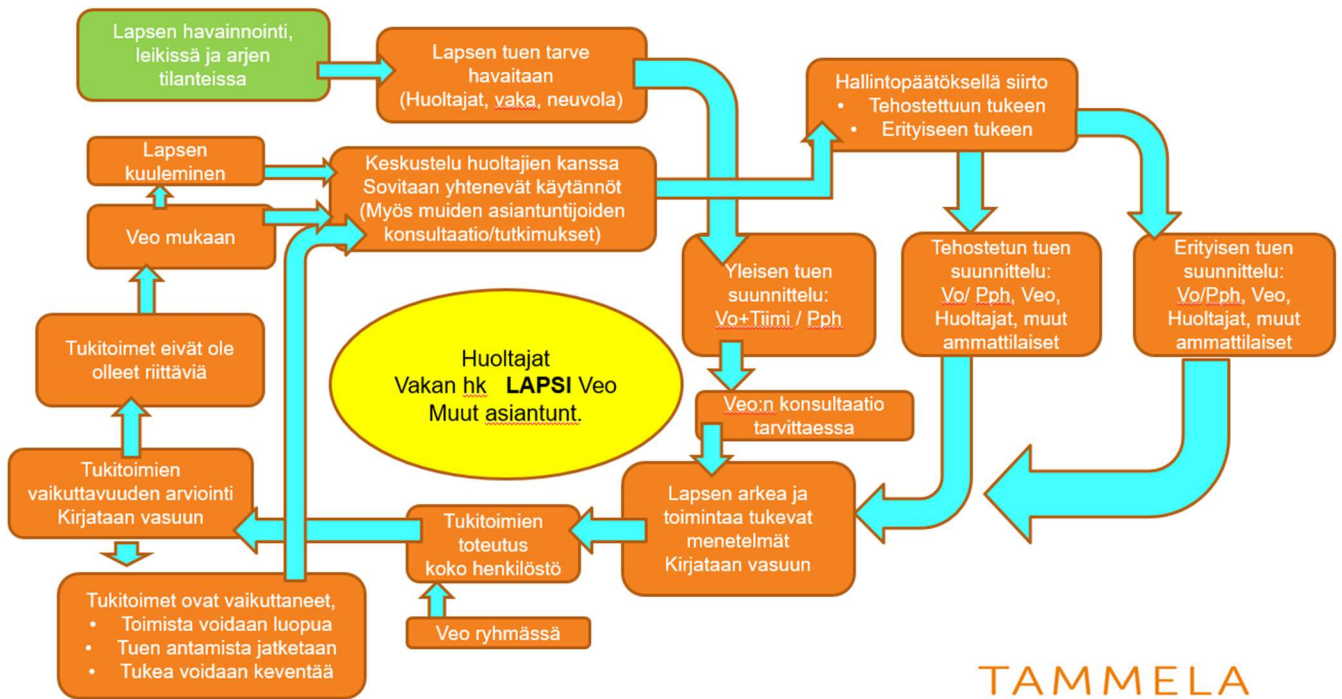
Tuen vaikuttavuuden arvioinnin perusteella määritellään jatkotoimenpiteet, jotka kirjataan lapsen vasuun. Tuen antamista tehostettuna, suunnitelluin tukimuodoin, voidaan jatkaa, jos

arvioinnin perusteella lapsi on hyötynyt tukitoimista ja hän hyöttyy niistä jatkossakin. Mikäli tuki on ollut niin vaikuttava, että lapsi suoriutuu ryhmässä ilman tukitoimia, päätetään esittää lapsen siirtoa yleiselle tuen tasolle. Tämän jälkeen lapsen tehostetun tuen hallintopäätös kumotaan esityksen perusteella varhaiskasvatuspäällikön toimesta. Lapsen vasu kirjauksista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja erityisopettaja. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Lapselle voidaan antaa tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityinen tuki muodostuu useasta tuen muodosta ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyelmästä tai muusta lapsen toimintakykyä merkittävästi alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tarpeesta johtuen. Tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla, mikäli lapsen tuen tarve niin vaatii.

Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös varhaiskasvatuspäällikön toimesta. Päätöstä varten on huoltajien kanssa keskusteltu asiasta ja lasta kuultu hänelle sopivin menetelmin. Yhteistyössä huoltajien ja mahdollisten monialaisten yhteistyötahojen kanssa suunnitellaan lapsen tuki yksilöllisesti osaksi lapsen päivää niin, että lapsi voi osallistua omien kykyjensä mukaan vertaisryhmän toimintaan. Tuen suunnittelusta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Lapselle suunniteltu erityinen tuki kirjataan lapsen vasuun. Tuen toteutukseen osallistuu koko henkilöstö.

Lapsen tuen toteuttamista ja vaikuttavuutta arvioidaan Tammelassa kaksi kertaa toimintakaudessa tai tarvittaessa useammin. Arviointiin osallistuvat lapsen ja huoltajan lisäksi varhaiskasvatuksen opettaja tai perhepäivähoitaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä mahdolliset monialaiset yhteistyötahot. Arviointi ja sovitut jatkotoimenpiteet kirjataan lapsen vasuun. Lapsen vasu kirjauksista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Perhepäivähoidossa olevan lapsen tuen tarpeen vaatiessa voidaan harkita lapsen siirtoa päiväkotiin tuen toteuttamiseksi.

Esimerkki tukitoimista

“Kuura leikkii mielellään kotia. Hän tekee ruokaa ja hoitaa kissoja. Kuura leikkii yleensä itsekseen tai rinnakkaisleikkiä ryhmän toisten lasten kanssa. Hän käyttää puhuessaan muutamaa sanaa. Ryhmän työntekijät ovat havainnoineet Kuuran arjen toimintoja sekä leikkiä. Huoli Kuuran leikki- sekä kielellisistä taidoista on hieman herännyt. Tiimi palaverissa sovitaan, että jutellaan asiasta huoltajien kanssa ja kysellään miten puhe ja leikki sujuvat kotona. Yleisen tuen keinona sovitaan, että aikuinen asettuu Kuuran ja muiden lasten kanssa leikkiin, jossa sanoittaa asioita ja tekemisiä ääneen. Työntekijä myös ohjaa Kuuraa mukaan yhteisleikkiin toisten lasten kanssa. Menetelmien vaikuttavuuden arvioinnille sovitaan aikataulu.

Arvioitaessa tuen vaikuttavuutta pohditaan onko jo annettu tuki ollut vaikuttavaa vai onko tarvetta tehostaa tuen antamista säännölliseksi ja vahvemmaksi lisäämällä tuen suunnittelua ja menetelmiä. Kuuran tilanteeseen oli tukitoimilla ollut hieman vaikuttavuutta. Kuuran sanavarasto on hieman kasvanut ja Kuura ottaa leikkiessään kontaktia toisiin lapsiin. Edistymisetä on keskustelut myös huoltajien ja veo:n kanssa.

Henkilökunnan ja huoltajien huoli Kuuran kielenkehityksestä ja leikkitaidoista on edelleen läsnä. Yhdessä sovitaan, että pidetään palaveri Kuuran asioista ja kutsutaan mukaan myös lastenneuvolan terveydenhoitaja. Palaverissa jokainen saa kertoa oman näkemyksensä asiasta. Myös Kuuraa on kuultu Kesy-korteilla. Palaverissa yhdessä sovitaan, että Kuura hyötyisi tehostetusta tuesta kielen- sekä leikkitaitojen kehityksessä. Samalla pohditaan ja sovitaan menetelmistä, joilla Kuuraa tuetaan varhaiskasvatuksessa ja mahdollisesti myös kotona. Soivitaan vastuut tuen toteuttamisesta. Palaverissa täytetään hallintopäätöstä vasten siirtolomake, johon kirjataan tuen tarve, mitä tukea on jo annettu sekä millaisia tuki muotoja on suunniteltu jatkossa toteutettavan. Lomakkeessa ilmaistaan myös mahdolliset tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät tarpeet. Lomakkeeseen kirjataan myös huoltajan suostumus siirrosta sekä miten lasta on asiasta kuultu. Palaverissa sovitaan tuen vaikuttavuuden arvioinnin aikataulusta.

Varhaiskasvatuspäällikkö tekee halintopäätöksen Kuuran siirrosta tehostettuun tukeen. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa lapsen vasuun Kuuralle suunnitellut tuen muodot sekä niiden toteuttamisen käytännössä, arjen toiminnoissa sekä leikissä. Tuen yksityiskohtaisempaan suunnitteluun osallistuvat halutessaan huoltajat sekä aina varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä muut yhteistyötahot kutsuttaessa. Tuen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa osallistuu koko henkilöstö.”

Tulkittamis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet

Lapsella on oikeus saada tarvitsemansa tukittamis- ja avustamispalveluita sekä apuvälineitä osallistuakseen varhaiskasvatukseen.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Tammelan varhaiskasvatuksessa ei ole käytössä vaihtoehtoiseen tai erityiseen katsomukseen liittyvää pedagogiikkaa.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Tammelan varhaiskasvatuksessa toimintaa seurataan ja arvioidaan:

- asiakastytyytyväisyyskyselyillä vuosittain helmikuussa
- henkilöstön työttyytyväisyyskyselyillä ja kehityskeskusteluissa
- lasten kanssa keskustellen
- laadun arviointi (Karvi)
- lapsivaikutusten arvioinnilla päätöksenteossa
- kuntastrategiaan liittyvillä mittareilla
- talouden toteutumisen arvioinnilla
- suhdeluku ja käyttöasteseuranta
- yhteistyötahoilta saatu palaute
- hankkeisiin liittyvä toiminnan arviointi

Toimintaa kehitetään arviointien perusteella. Arvioinnit ovat johtamisen välineitä. Arviointituloksia käytetään varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämisessä ja tuloksia viedään kuntastrategiaan. Arviointien perusteella kehitetään johtamista ja pedagogisen johtamisen suuntaa.

Arviointituloksia käsitellään yksiköissä ja lapsiryhmätiimeissä toimintaa kehittäväällä tavalla. Lapsikohtaiset ja ryhmäkohtaiset vasuarvioinnit toimivat pedagogisen toiminnan kehittämisen työkaluina. Lisäksi lasten ajatuksia ja mielipiteitä kuunnellaan ja otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Tammelan Vasu ja Tammelan kuntastrategia ohjaavat Tammelan varhaiskasvatustoimintaa.

LÄHTEET

Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. OKM 2016:21.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.

Varhaiskasvatustuki 2016, 2018.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 1989.

Tammelan varhaiskasvatuksen Kettu – ryhmäläisten ajatuksia Vasusta:

"Vasu on joku palaveri, joku vasukeskustelu, tai sit se on vasen."

"Vasu on pehmeä vaseliinia."

"Varhaiskasvatussuunnitelma on joku kukka, onko?"

"Se on sellanen, missä mietitään niitä lapsia. "

KIUSAAMISEN EHKÄISEMISEN JA SIIHEN PUUTTUMISEN SUUNNITELMA

1. LAPSEN OIKEUS TURVALLISEEN VARHAISKASVATUKSEEN

2. TAMMELAN VARHAISKASVATUS

Tammelan varhaiskasvatuksessa kaikkeen pedagogiseen työhön liittyvää kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja tarvittaessa siihen puuttumista pidetään tärkeänä osana kasvatustyötä. Tammelan varhaiskasvatuksessa painotetaan erityisesti ennaltaehkäiseviä toimia ja toimenpiteitä, joiden toimesta varsinaista kiusaamiseen puuttumista ja kiusaamiseen liittyviä selvittelyjä ei mahdollisesti tarvita tai niitä on mahdollista vähentää. Kiusaamisen ennaltaehkäiseminen perustuu yhteistyöhön niin työyhteisöissä kuin yhteistyötahojen suuntaan. Erityinen painoarvo on yhteistyössä lasten huoltajien kanssa.

3. MITÄ KIUSAAMINEN ON

Kaikki riidat ja konfliktit eivät ole kiusaamista, mutta ne saattavat toistua ja pidemmän aikaa jatkuessaan muuttua kielteiseksi teoksi eli kiusaamiseksi. Kiusaamisen määrittelyssä tulee huomioida lasten mielipide ja kokemus kiusaamisesta sekä lasten kyky arvioida tilanteita. Tärkeää on se mitä lapset kertovat omista kokemuksistaan, sillä ne ohjaavat ennaltaehkäisevää toimintaa ja toimintatapojen valintaa sekä tarvittaessa kiusaamiseen puuttumista ja kiusaamistapausten selvittelyä.

Kiusaaminen voi olla fyysistä, psyykkistä ja sanallista

Fyysistä kiusaamista voi olla esim. pureminen, raapiminen, sylkeminen, lyöminen, potkiminen, tökkiminen, kamppaaminen, esteenä oleminen tai johonkin tilaan sulkeminen, vaatteiden ja hiuksien repiminen, nipistely, kivien ja hiekan heittäminen, leikkien sotkeminen, lelujen yms. heittäminen, piilottaminen tai rikkominen

Psyykkistä kiusaamista voi olla esim. uhkailu, matkiminen ja muu ilveily, alistaminen, manipulointi, kiristäminen esim. syntymäpäiväkutsuilla, poissulkeminen, leikin sääntöjen muuttaminen, selän takana nolaaminen, välinpitämättömyys, leikistä pois syrjittäminen esim. kaverivalintoja tehtäessä

Sannallista kiusaamista voi olla esim. haukkuminen, nimittely, hännääminen, lällättäminen, vaatteiden, hiusten yms. asioiden kommentointi, selän takan puhuminen, puhumatta jättäminen

Kiusaaminen ei välttämättä ole ainoastaan lasten välistä. Kiusaamista voi tapahtua myös aikuisen ja lapsen välillä tai aikuisten kesken.

4. KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISEMINEN

Tammelan varhaiskasvatuksessa painotetaan kiusaamisen ennaltaehkäisevän toiminnan merkitystä. Ennaltaehkäisevä toiminta alkaa lapsiryhmän hyvällä tuntemisella ja yhdessä tapahtuvalla ryhmäytymisellä.

Aikuisten rooli yhteisöllisyyden rakentamisessa on merkityksellinen, joten aikuisen johdonmukainen toiminta myönteisten vertaissuhteiden ja ryhmään liittymisen tukemisessa sekä positiivisen vuorovaikutuksen ja palautteen huomioimisessa on oleellinen. Keskeisiä tekijöitä ovat lasten sosiaalisten taitojen, vuorovaikutustaitojen ja empatiakyvyn vahvistaminen lasten omat kyvyt ja taidot huomioiden. Aikuiset toimivat hyvää tunneilmapiiriä vahvistaen ja hyödyntäen saatavilla olevaa kiusaamisen ehkäisemiseen liittyvää ja soveltuvaa materiaalia esim. askeleittain, pienin askelin, turvataito, miniverso, lapsen mieli, molli, piki sekä aiheeseen liittyvät kirjat.

Kiusaamisen ehkäisyssä olennaista on myös ennaltaehkäisevän työn merkityksen tiedostaminen ja johdonmukainen toiminta mm. säännöllisten lasten kanssa käytävien keskustelujen, haasteellisten tilanteiden ennakoimisen ja käsittelemisen, leikin havainnoimisen ja pienryhmätoiminnan toteuttamisessa.

Ennaltaehkäisevää toimintaa on myös se, että aikuiset arvioivat omia havaintojaan, jolloin mahdollistuu yhteinen keskustelu lasten tarpeista, yhteisten normien sopimisesta tai niiden tarkistamisesta ja kiusaamisen ehkäisemiseen liittyvien pedagogisten tilanteiden läpikäyminen ja arviointi.

5. KIUSAAMISEN HUOMAAMINEN JA TUNNISTAMINEN

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on havainnoida sensitiivisesti lapsiryhmää ja huolehtia siitä, että jokainen lapsi pääsee mukaan ryhmän toimintaan ja leikkeihin. Kiusaaminen voi olla myös ns. piilokiusaamista. Kiusaamisen huomaamista ja sen tunnistamista helpottaa, kun lasten leikkejä ja muuta toimintaa havainnoidaan säännöllisesti ja havainnot dokumentoidaan. Huomaamista ja tunnistamista helpottavat myös lasten kanssa käydyt keskustelut kiusaamisesta ja esim. ystävydestä, tunteista, erilaisuudesta, anteeksiantamisen merkityksestä, kartoitukset siitä onko heidän mielestään kiusaamista tapahtunut ja jos on, niin missä tilanteissa. Säännölliset keskustelut ja muu toiminta (mm. kuvat, pelit, kirjat, näytelmät) asian käsittelemiseksi viestivät siitä, että asia on aikuisten mielestä tärkeä, kiusaaminen ei ole sallittua ja samalla muovataan käyttäytymismalleja sekä rohkaistaan lapsia kertomaan omista kokemuksistaan.

6. KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN JA KIUSAAMISTILANTEIDEN SELVITTÄMINEN

Varhaiskasvatuksessa kaikkiin kiusaamistilanteisiin on puututtava. Lasten välisiin kiusaamistilanteisiin puuttuu välittömästi se aikuinen, joka on paikalla. Tilanne rauhoitetaan ja tarvittaessa otetaan ns. aikalisä. Kiusaamistilanteen jatko selvitetään lapsen omassa ryhmässä oman ryhmän aikuisen kanssa: tapahtumasta keskustellaan eri osapuolten kanssa, selvitetään ja varmistetaan mitä todella tapahtui, mitkä olivat taustatekijät ja sovitaan kiusaamisen loppumiseksi tavoite ja sen toteutumista seurataan sovittu aika. Aikuinen tai tiimi harkitsee tarvitaanko selvittelyyn huoltajia ja milloin huoltajia tiedotetaan asiasta. Mahdollisen seuraamuksen tulee olla tasapuolinen ja oikeudenmukainen. Seuraamus on aina yksilöllinen huomioiden lapsen kehitys, temperamentti. Pitkittyneissä ja selvitystä vaativat kiusaamistilanteet ja -tapaukset kirjataan dokumentointia, seurantaa ja huoltajien kanssa toteutettavia selvittelytilanteita varten.

7. SUUNNITELMAN ARVIOINTI

Suunnitelmaa arvioidaan samanaikaisesti paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnin kanssa.

8. SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN

Suunnitelma päivitetään samanaikaisesti paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman kanssa tai tarvittaessa.

LÄHTEET

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, Tammelan päiväkot
Mielenlukutaitoa! Opas turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen, MLL

TAMMELA

www.tammela.fi

TAMMELAN KUNTA

**ENGLANNIN KIELEN VARHENTAMINEN
VARHAISKASVATUKSESSA**

**OPETUSSUUNNITELMA
2019**

TAMMELA

www.tammela.fi

Englannin kielen varhentaminen varhaiskasvatuksessa

Johdanto

Kieltenopetuksen varhentamisen tarkoitus on antaa lapsille mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin varhaisessa elämänvaiheessa. Opetushallitus on käynnistänyt kielenopetuksen kärkihankkeita, joiden avulla etsitään kestäviä tapoja tarjota lapsille mahdollisuuksia aloittaa kielen opiskelu nykyistä aikaisemmin.

Tammelassa kielen opetuksen varhentaminen varhaiskasvatukseen lähti liikkeelle kuntalaisten toiveesta ja valtuustoaloitteesta. Tammelassa tehtiin kunnanvaltuuston päätös englanninkielen varhentamisesta varhaiskasvatukseen ja kunta pääsi mukaan opetushallituksen kärkihankkeeseen saaden valtioneuvostusta englanninkielen varhentamisen kehittämiseen varhaiskasvatuksesta alkuopetukseen. Hankkeen aikana valmisteltiin englannin kielen opetussuunnitelma varhaiskasvatukseen ja lapsen kielipolku varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Hankkeen jatkona Tammelassa päätettiin aloittaa englannin opetus ensimmäisellä luokalla elokuusta 2019 alkaen.

Englanninkielen varhentamista voidaan toteuttaa ns. kielisuihkutuksena, joka käsitteenä liittyy varhaiseen kielenoppimiseen. Kielisuihkutuksen tavoitteena on sytyttää kipinä vieraisiin kieliin ja innostaa lapsia vieraiden kielen opiskeluun. Kielisuihkutuksessa kielirikasteista toimintaa on osa päivittäisestä toiminta-ajasta. Vastaavasti kielikyöpy-termiä käytetään silloin, kun toiminta tapahtuu kokonaan kohdekielellä.

Tammelassa englanninkielen varhentaminen tapahtuu enemmän kielisuihkutusta muistuttavana toimintana ja kieltä nivotaan lasten päivittäiseen toimintaan luontevasti. Tarkoituksena on oppia kieltä käyttämällä ja lasten arkisissa puuhissa, leikeissä ja vuorovaikutuksessa. Lisäksi hankkeen aikana kielenopettaja, englanninkielen tutoropettaja, käy säännöllisesti lapsiryhmissä opettamassa englanninkieltä ja mallintamalla opetusmenetelmiä henkilöstölle. Englanninopetus tapahtuu päivittäisillä tervehdyksillä, lapsille tutun sanaston avulla, lauluin ja leikein. Toistojen ja rutiinien avulla lapset pystyvät oppimaan vaikeita sisältöjä. Lapsille pyritään luomaan myönteinen kuva erilaisista kielistä ja kulttuureista.

Englanninkielen varhentaminen varhaiskasvatuksessa hankkeen käynnistämiseksi ja toteutumisen arvioimiseksi muodostettiin työryhmä, joka koostui varhaiskasvatuksen

henkilökunnasta, kielten opettajasta ja lasten huoltajista. Työryhmä laati kieliohjelman tavoitteet sekä keskusteli menetelmistä, materiaaleista ja koulutustarpeista.

Hankkeen aikana 2018-2019 mukana oli 25 % kaikista varhaiskasvatuksen lapsista neljästä eri päiväkodista. Toisena toimintakautena 2019-2020 mukaan on ilmoittautunut 53 % kaikista varhaiskasvatuksen lapsista ja toiminta laajenee kaikkiin viiteen päiväkotiin sekä perhepäivähoitoon. Kielisuihkutusta tarjotaan kaikille halukkaille 4-6 -vuotiaille. Heidän ikäluokistaan elokuussa 2019 on mukana 77 % lapsista.

Tavoitteet

Kielten varhentamiseen liittyvän hankkeen tavoitteena oli luoda englanninkielen varhaisen kielenoppimisen opetussuunnitelma (kieliohjelma) varhaiskasvatussuunnitelman osaksi. Kieliohjelma toimii lapsen kielipolkuna varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen. Kieliohjelman tavoitteena on herättää lasten uteliaisuus ja myönteinen asenne vieraita kieliä ja kulttuureita kohtaan. Toimintaympäristöön kohdistuvana tavoitteena on mahdollistaa kielirikas oppimisympäristö, jossa lapsella on mahdollisuus kuulla ja käyttää eri kieliä sekä oppia tuttuja arkipäivän ilmaisuja. Lisäksi tavoitteena on lisätä lasten huoltajien osallisuutta ja tietoisuutta toiminnasta sekä siitä, mikä merkitys kieltenopiskelulla on lapsille. Englanninkielen varhentaminen lisää henkilöstön osaamista ja rohkaisee käyttämään kieltä osaamista jakaen.

Menetelmät

Menetelmien kehittäminen kohdistuu lapsiryhmän toiminnan kehittämiseen, henkilöstön osaamisen kehittämiseen sekä työryhmätoimintaan. Englanninopetuksen varhentamiseen liittyen avattiin peda.net sivustolle omat internetsivut, johon kerätään tietoa ja materiaalia kielten varhentamiseen liittyen.

Lapsiryhmän opetustoiminta

Opetustoiminta tapahtuu lapselle luontevalla tavalla yhdistämällä englanninkieltä lasten arkeen. Kieltä rikastetaan jokapäiväisillä tervehdyksillä ja kohteliaan käyttäytymisen sanastolla. Lapsille annetaan mahdollisuus oppia englanninkieltä leikeissä tutustuttaen tuttuun leikkivälineiden sanastoon. Lisäksi sanastoa laaditaan mm. vaatteista, ruuista, eläimistä, säästä, ihmisistä ja lasten mielenkiinnonkohteisiin liittyvistä aiheista. Olennaista on,

että sanastoa käytetään luontevasti ja säännöllisesti. Lapsille annetaan mahdollisuus kuulla kieltä ja käyttää omien lähtökohtien mukaisesti.

Kieltenopetusmenetelmät voivat vaihdella, mutta niiden tulee herättää lasten uteliaisuus kieltenoppimiseen. Lasta kannustetaan käyttämään kieltä. Opetusmenetelminä hyödynnetään loruja ja lauluja, joita toistetaan useampaan kertaan. Lapsella on mahdollisuus oppia lorut ja laulut ja hänellä on mahdollisuus olla tyytyväinen omaan osaamiseen.

Opetusmateriaalia on saatavilla digitaalisesti. Lapsiryhmissä tulisi olla riittävä välineistö digitaalista opetusmateriaalia varten. Hankkeen alkuvaiheessa todettiin, että digitaalista välineistöä ei ole riittävästi, koska lapsiryhmissä on käytössä vain muutama tabletti (tietokone). Osassa lapsiryhmiä on smart board, jota pystyy hyödyntämään englanninkielen opetuksessa. Hankkeen aikana laitekantaa lisättiin.

Opetusmenetelmiä ja materiaalia kehitetään koko ajan. Opetusmenetelmät kirjataan muistiin peda.net-sivustolle. Esimerkkejä hyväksi havaituista opetusmenetelmistä:

- kuvat puhutun sanan tukena (käytämme puhuttua kieltä vastaavia sanahahmoja satunnaisesti)
- laulut ja lorut (käytetään paljon teknologiaa, iPad, älytaulu)
- oppimispelit (Fun English, muistipelit, bingo, kim-leikki)
- toiminnalliset leikit, leikeissä on englanninkielellä tehdyt toimintaohjeet (suunnistus, 10-tikkua laudalla, piilosleikki englanninkielisin sanoin, väripeili, kapteeni käskee, jalkapalloa englanniksi, kulkuneuvojen englanninkielisin nimin kulkeminen, hutchy butchy-vettä kengässä tyyppinen, maailmankartta)
- storyline (tarinallinen oppimiskokonaisuus)
- kohteliaisuusfraasit (tervehdykset, ruokailu)

Henkilöstön osaamisen kehittäminen

Henkilöstön osaamisen kehittämisessä pääpaino on sisäisessä osaamisen jakamisessa. Hankkeen alussa ensimmäisen vuoden aikana ryhmien toiminta oli enimmäkseen vastuutyöntekijän toteuttamana. Jatkossa tavoitteena osallistaa koko työyhteisö toimintaan. Keinona varhaiskasvatuksen opettajien yhteissuunnittelu-aika ja lapsiryhmän tiimin yhteissuunnittelu-aika.

Hyödyllistä olisi, jos henkilöstölle olisi säännöllisesti sisäistä osaamisen jakamista tai keskustelua. Ryhmässä jaetaan osaamista ja menetelmiä, joita eri ryhmät ovat käyttäneet. Mahdollisuuksien mukaan koulutusta henkilöstölle. Ensimmäisenä hankevuonna Wahren-kansalaisopiston koulutusta henkilöstölle.

Opetusmenetelmiä videoidaan, jolloin jokainen pääsevät perehtymään oman aikataulun mukaan. Videot ovat lyhyitä esimerkkejä opetustuokioista. Videot on tallennettu peda.net-sivustolle.

Työryhmätoiminta

Työryhmä toimi ensimmäisen hankevuoden ajan käynnistäen uutta toimintamallia. Työryhmän tehtävänä oli laatia hankkeelle tavoitteet, opetussuunnitelma ja arvioida sekä kehittää toimintaa hankevuoden aikana. Työryhmän työskentely päättyi hankkeen päätyttyä. Henkilöstö ja sidosryhmät jatkavat kokoontumista noin neljä kertaa vuoden aikana toiminnan suunnittelemisen, kehittämisen ja osaamisen jakamisen mahdollistamiseksi.

Työryhmä laati lapsen kielipolun varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Kielipolun perusajatus on, että lapset saavat oppia kieltä oman mielenkiinnon mukaan ja laajentaa osaamistaan eri tavoin. Tarkoituksena on luoda vankka perusta kielen oppimiselle, ei niinkään edetä nopeaan tahtiin. Kun lapsi kuulee ja käyttää kieltä varhaisin, hänellä on paremmat edellytykset oppia kieleen liittyviä erityistaitoja myöhempinä kouluvuosina.

Huoltajien osallisuus

Huoltajia on osallistunut työryhmätyöskentelyyn ja heillä on mahdollisuus osallistua jatkossa henkilöstön kokoontumisiin. Englannin kielisuihkutuksen menetelmiä ja opetusvideoita on koottu peda.net-sivuille, josta vanhemmat pääsevät katsomaan mitä varhaiskasvatuksessa on tehty ja tehdä myös halutessaan kotona. Vanhemmat ja muut läheiset tutut voivat tulla kertomaan omista kieli- ja kulttuuritaustoistaan lapsiryhmään.

Arviointi

Arviointi kohdistuu hankkeen arviointiin, lasten oppimisen ja opetusmenetelmien arviointiin. Lasten oppimista ja opetusmenetelmiä arvioidaan henkilöstön toimintatapoja arvioimalla. Toimintatapojen valikoinnilla ja vuorovaikutuksella on merkitystä lasten oppimiseen.

Hankkeen tavoitteiden toteutuminen

Hankkeen tavoitteiden toteutumista arvioidaan väliarvioinneilla kolmen kuukauden välein (marraskuu ja helmikuu) sekä hankkeen loppuarvioinnilla kesäkuussa. Arviointiin

osallistuvat työryhmän lisäksi lapset, huoltajat, henkilökunta ja mahdolliset yhteistyökumppanit.

Ensimmäisen hankevuoden tavoitteiden toteutuminen:

- Lapset ovat kielellisesti uteliaita ja asennoituvat kieliä- ja kulttuureita kohtaan myönteisesti
- Lapsille on annettu mahdollisuus oppia leikin kautta ja lapsentahtisesti. Toiminta on sovitettu lapsiryhmän muuhun toimintaan.
- Vanhempien tietoisuutta toiminnasta on lisätty mm. vanhempainillat, perheilta koko varhaiskasvatuksessa, vanhempien osallisuus työryhmässä, sosiaalinen media, peda.net-sivut, lapsen tuonti- ja hakutilanteissa keskustelu
- Lapset osaavat tervehtiä englanniksi ja he ovat ylpeitä siitä, että he osaavat mm. tervehtiä, tarjoilla ruokaa
- Henkilöstö on rohkaistunut käyttämään englannin kieltä enemmän kuin aikaisemmin. Henkilöstön osaamisen on lisääntynyt opetusmenetelmien ja koulutusten myötä.
- Toimintaympäristöön on otettu englanninkielen sanoja ja tervehdyksiä arkeen. Kielellistä voidaan viedä lisätä. Oppimisympäristössä on näkyvillä englannin kuva-sana-yhdistelmiä esim. numerot ja värit. Englanninkielisiä pelejä on vielä melko vähän. Kirjallisuutta lisätään. IPadilla on pelattavissa englanninkielinen peli.
- Hankevuoden aikana on muodostunut opetussuunnitelma englanninkielen opetukseen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Kielipolkua on hahmoteltu ja se on kehitteillä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.

Lasten oppiminen

Lasten oppimista arvioidaan alkukartoituksen, havainnointivaiheen, työtapojen arvioinnin ja oppimisen arvioinnin kautta. Toimintakauden alussa alkukartoituksella kartoitetaan, mitä lapset osaavat ja tietävät kielistä ja kulttuureista? Toteutusmuotona voi olla esimerkiksi mind map. Lisäksi kartoitetaan, mitä lapset haluavat tietää ja oppia kielistä ja kulttuureista sekä mitä lapset osaavat puhua kielillä? Huomionarvoista on, että lapsi voi kertoa mitä vain. Kaikki lapsen kertoma kirjataan muistiin.

Havainnointivaiheen tarkoituksena on tehdä havaintoja siitä, miten lapset oppivat kieltä, millaisia menetelmiä henkilökunta käyttää ja mikä lapsia kiinnostaa. Henkilökunta havainnoi menetelmiä, lasten kiinnostuksen kohteita ja oppimista. Lisäksi huoltajien kanssa keskustellaan ja kysytään, ovatko he huomanneet lapsen käyttävän englannin kieltä kotona?

Työtapojen arviointi sisältää havainnointia ja dokumentointia siitä, mitkä menetelmät ovat tehokkaita? Milloin lapset käyttävät kieltä? ja Miten henkilöstön osaaminen lisääntyy parhaiten?

Lasten oppimisen arviointi kohdistuu tietoon, jolla kehitetään englanninkielen opetusta. Lasten oppimista verrataan alkukartoitukseen esimerkiksi siten, että miten alussa tehty mind map on rikastunut? Mitä lapset oppineet? Lapset saavat kertoa, mitä osaavat (lapsen itsearviointia).

